

80. Samuel Taylor Coleridge'in *The Rime of The Ancient Mariner* Adlı Eserinin Türkçe Çevirilerinin Yeniden Çeviri Bağlamında İncelenmesi¹

Gülay BİLGAN²

Lale ARSLAN ÖZCAN³

APA: Bilgan, G. & Arslan Özcan, L. (2024). Samuel Taylor Coleridge'in *The Rime of The Ancient Mariner* Adlı Eserinin Türkçe Çevirilerinin Yeniden Çeviri Bağlamında İncelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö14), 1393-1428. DOI: 10.29000/rumelide.1454523.

Öz

Çalışmamızın amacı ilk çeviriler ve yeniden çeviriler arasındaki ilişkiyi çevirmenin ufuk, tavır ve duruşu üzerinden okumaktır. Bu nedenle Samuel Taylor Coleridge'in *The Rime of the Ancient Mariner* adlı eserlerinin ilk çevirisi ve yeniden çevirileri Antoine Berman'ın yorumbilgisel çeviri eleştirisi kuramıyla incelenmiş, sonuçlar çeviriyi yönlendiren ufuk, tavır, duruş ve çeviri projesi kavramları üzerinden tartışılmıştır. Samuel Taylor Coleridge'in *The Rime of the Ancient Mariner* adlı şiiri ilk olarak 1996 yılında Alper Çeker'in çevirisiyle Altıkkırkbeş yayınları tarafından yayınlanmış, bunu 2020 yılına kadar gerçekleşmiş altı yeniden çeviri takip etmiştir. Çalışmamızda öncelikle ilk çeviri ve yeniden çeviriler daha sonra özgün metin biçimsel, biçimsel ve tematik ve içeriksel olarak çözümlenmiştir. Çevirilerin çözümlenmesi, özgeçmişleri ve söylemlerinden hareketle çevirmenlerin ufuk, duruş, tavır ve çeviri projeleri belirlenmiştir. Bununla birlikte yeniden çevirileri çevreleyen yanmetinler yayıncıların yeniden çevirileri sunuş stratejileri bakımından değerlendirilmiştir. İnceleme sonucunda belli bir çeviri tavır ve duruşuna sahip çevirmenlerin çeviri ufukları gereğince belirgin bir çeviri projesine sahip oldukları, bu çerçevede de önceki çevirilerden kaynak metnin belli bir özelliğini ön plana çıkararak ayırdıkları, öte yandan belirgin bir çeviri tavrı ve duruşu içinde olmayan çevirmenlerin çevirilerini belli bir çeviri projesi çerçevesinde gerçekleştirmedikleri gözlenmiştir. Belirgin olmayan bir çeviri projesi sonucunda ortaya çıkan yeniden çevirilerinin yayıncılık sektörünün dinamikleriyle şekillendiği bulgulanmıştır. Yayıncıların ise yeniden çevirilerin

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışma Yıldız Teknik Üniversitesi Diller ve Kültürlerarası Çeviribilim Doktora Programı kapsamında yürütülmekte olan "İlk Çeviriler ve Yeniden Çeviriler Arasındaki Diyalektiği Çevirmen Ufuk, Tavır ve Duruşu Üzerinden Okumak" başlıklı tezden üretilmiştir.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmaı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Etik İzni: Yıldız Teknik Üniversitesi Etik Komisyonu tarafından 31.01.2024 tarihli, 2024.01 nolu toplantı kararıyla etik izni verilmiştir.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin, Oran: %16

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 10.02.2024-**Kabul Tarihi:** 20.03.2024-**Yayın Tarihi:** 21.03.2024; **DOI:** 10.29000/rumelide.1454523

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

² Öğr. Gör., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu / Instructor, Tekirdağ Namık Kemal University, School of Foreign Languages (Tekirdağ, Türkiye), gbilgan@nku.edu.tr, **ORCID ID:** 0000-0002-0305-0607, **ROR ID:** https://ror.org/01aomk874, **ISNI:** 0000 0004 0369 8053, **Crossreff Funder ID:** 501100019863

³ Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatı Bölümü, Mütercim Tercümanlık (Fransızca)/ Assoc. Prof. Lale Özcan, Yıldız Technical University, Faculty of Arts & Science, Department of Western Language and Literature, Translation and Interpreting (French), (İstanbul, Türkiye), arslanl@yildiz.edu.tr, **ORCID ID:** 0000-0002-7565-4565 **ROR ID:** https://ror.org/0547yzj13, **ISNI:** 0000 0001 2337 3561, **Crossreff Funder ID:** 501100006560

sunumunda çevirinin biçim ve içeriğini ön plana çıkarmaktan çok yanmetinleri vurguladıkları gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: yeniden çeviri, Antoine Barman, çevirmen ufku, çeviri duruşu, çeviri projesi

An Investigation of the Turkish Translations of *The Rime of The Ancient Mariner* in the Context of Retranslation⁴

Abstract

The aim of our study is to investigate the relationship among first translations and retranslations through the horizon of the translator, translating position and the translation project. To this aim, the first translation and retranslations of Samuel Taylor Coleridge's *The Rime of the Ancient Mariner* are analyzed through Antoine Berman's hermeneutic theory of translation criticism and the results are discussed through the concepts of horizon, translating position and translation project that guide the translations. Samuel Taylor Coleridge's poem was first published in Turkish in 1996 by Altıkkırbeş Publications in Alper Çeker's translation, followed by six retranslations until 2020. First, the first translation and the retranslations are analyzed stylistically, thematically and contextually. Based on these analyses and through the biographies and statements, the translators' horizons, positions and translation projects were identified. In addition, the paratexts surrounding the retranslations were evaluated to highlight the publishers' strategies of presenting the retranslations. As a result, it has been observed that translators with a certain translation horizon and position have a clear translation project, and they differ from previous translations by emphasizing a certain feature of the source text, whereas translators who do not have a clear translational horizon or position do not realize their translations within the framework of a certain translation project. It has been found that retranslations with an unclear translation project are shaped by the dynamics of the publishing sector. It has also been observed that publishers emphasize the paratexts rather than the form and content of the translation.

Keywords: retranslation, Antoine Berman, the horizon of the translator, translating position and the translation project

⁴ **Statement (Thesis / Paper):** This article has been produced within the scope of the doctoral thesis titled "Reading the Dialectics between the First Translations and Retranslations through Translator's Horizon, Position and Stance". It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Ethics Statement: Ethical permission was granted by Yıldız Technical University Ethics Commission with the decision dated 31.01.2024, and numbered 2024.01

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.

Similarity Report: Received – Turnitin, Rate: %16

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, Article Registration Date: 10.02.2024-Acceptance Date: 20.03.2024-Publication Date: 21.03.2024; DOI: 10.29000/rumelide.1454523

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

Giriş

Isabelle Collombat'ın 21. yüzyılı "yeniden çeviri çağı" olarak tanımladığı (akt. Poucke ve Gallegro, 2019, s.10) 2000'li yıllar özellikle yazınsal çeviride çok sayıda yeniden çeviriye sahne olmuştur. Yazın çevirisinde diğer türlere oranla şiir çevirisinin sayıca az (Venuti, 2011, s.127) olmasına rağmen Samuel Taylor Coleridge'in *The Rime of the Ancient Mariner* şiirinin 1996 yılında Alper Çeker tarafından gerçekleştirilen ilk çevirisinden bu yana çok defa yeniden çevrildiği görülmektedir. Çalışmanın bütüncesini Samuel Taylor Coleridge'in *The Rime of the Ancient Mariner* adlı şiirinin farklı yıllarda farklı çevirmenlerce yapılmış çevirileri⁵ oluşturmaktadır.

Son yıllarda dikkat çeken yeniden çeviri kavramı bir eserin aynı dile ikinci ve/veya sonraki çevirileri olarak tanımlanmaktadır (Tahir-Gürçağlar 2009; Koskinen ve Paloposki, 2010) ve kavramın kaynağı *Palimpsestes* dergisinin yeniden çeviriye konu alan 1990 yılı 4. sayısına dayanmaktadır (Poucke ve Gallegro, 2019). Söz konusu sayıda Antoine Berman ve Paul Bensimon'un öne sürdüğü görüşler, ilk çevirilerin eksikliğine ve ardından gelen çevirilerin tamamlayıcı yönüne ve yeniden çevirilerin ilk çeviriye göre daha kaynak odaklı olma eğilimine vurgu yapmaktadır (akt Brownlie, 2006). Sonraki yıllarda yapılan araştırmalar durumun görüldüğünden karmaşık olduğunu ortaya koymuş ve yeniden çeviriye ortaya çıkaran bir dizi faktöre dikkat çekilmiştir. Koskinen ve Paloposki (2003) yeniden çevirinin değişen ihtiyaçların ve algının bir ürünü olabileceği kanısına ulaşmışlardır. Desmidt (2009) metin türünün önemine ve okur kitlesindeki değişikliğe dikkat çekerek yetişkinler için yazılmış bir yapının çocuklar için yeniden çevrildiğinde doğası gereği erek kültüre yakın olabileceğini öne sürmüştür. Brownlie (2006) ise hem yazın teorisinden hem de yeniden çeviri teorisinden faydalandığı çalışmasında yeniden çevirilerin ortaya çıktıkları bağlamın ürünü oldukları ve değişen ideolojik, dilsel, yazınsal ve çeviri normlarından etkilenmelerinin yanı sıra çevirmenin tercih ve seçimlerinden de etkilendiğini ortaya koymuştur. Bu durumun bütüncemizde yer alan çevirilerde söz konusu olduğu gibi, Anthony Pym'in etken yeniden çeviriler olarak adlandırdığı aralarında kültürel, bağlamsal ve zamansal boşluk bulunmayan yeniden çevirilerde de görünür olabileceği kanısındayız. Bu bağlamda yeniden çeviri olgusuna çevirmenin seçimlerini şekillendiren çevirmen tavrı, çeviri projesi ve çeviri ufku kavramları çerçevesinde yaklaşmanın, özgün metin, çeviriler ve yeniden çeviriler arasındaki karmaşık ilişkilere ışık tutmada faydası olacaktır diye düşünmekteyiz.

1. Kuramsal çerçeve

1.1. Yeniden çeviri

Giriş bölümünde yeniden çevirilerin görüldüğünden daha karmaşık bir yapıya işaret ettiğini belirtmiştik. Berman ve Bensimon'un öne sürdüğü yeniden çeviri hipotezi sonrasında yapılan çalışmalar yeniden çevirilerin ortaya çıkma sebeplerine ilişkin çok farklı bulgulara ulaşmışlardır: hedef okur kitlesindeki değişimler (Gambier, 1994), kaynak metnin değişimi, çevirmenin önceki çevirilerden haberdar olmayışı (Venuti, 2004), değişen sosyal şartlara bağlı olarak farklılaşan normlar (Brownlie,

⁵ Coleridge, S.T. (1996). İhtiyar denizcinin ezgisi, çev. Alper Çeker, Altıkkırbeş Yayınları
Coleridge, S.T. (2008). Yaşlı gemici, çev. Şavkar Altınel, İletişim Yayınları.
Coleridge, S.T. (2009). Kadim denizcinin ezgisi, çev. Tuğrul Türkkkan, E Yayınları.
Coleridge, S.T. (2017). Yaşlı denizci, çev. Oğuz Baykara, Everest Yayınları
Coleridge, S.T. (2018). Yaşlı denizcinin ezgisi, çev. Hande Koçak, İş Bankası Kültür Yayınları.
Coleridge, S.T. (2019). İhtiyar gemici, çev. İrem Nur Polat, Gece Kitaplığı.
Coleridge, S.T. (2020). Yaşlı gemici, Kubilay Han, Christabel, çev. Osman Tuğlu, Kabalıcı Yayinevi

2006) ya da yayınevleri arasındaki koordinasyon eksikliği bile yeniden çeviriyi ortaya çıkaran sebepler arasında sıralanabilir (akt. Tahir-Gürçağlar, 2020, s.487).

Anthony Pym farklı zaman ve uzamda birbiriyle içerik bakımından ters düşmemekle birlikte birbiriyle rekabet içinde olan yeniden çevirileri “edilgen” yeniden çeviri olarak adlandırılırken, birbirine yakın zaman ve kültürel konum içerisinde gerçekleşen yeniden çevirileri ise “etken” yeniden çeviri olarak adlandırır (Pym, 2014, s.82). Edilgen yeniden çeviriler, değişen sosyo-kültürel normlar ve stratejileri yansıtmaya potansiyeline sahipken, etken yeniden çevirilerde çevirmenin amaçlarını yansıtmaya bakımından merceğin çevirmene doğrultulması önem taşır (Pym, 2014, s.83.). Her ne kadar yeniden çevirinin önceki çevirilerden tamamen habersiz olarak gerçekleştirilmesi mümkün olsa da yeniden çevirmenin çevirilere getirilen rakip yorumlarla birlikte bu çevirilerin şekillendiği dilsel ve kültürel normlardan da haberdar olması olasıdır (Venuti, 2013, s.100). Böyle bir durumda çevirmen önceki çevirileri yönlendiren normları koruyabilir, gözden geçirebilir ya da farklı normlarla değiştirebilir. Yayıncılık perspektifinden bakıldığında ise telif hakkının sona ermesine bağlı olarak bir kaynak metnin kamu malı haline getirilmesi, dolayısıyla çeviri maliyetinin azaltılması yeniden çeviri için gerekçe olarak hizmet eder (Tahir-Gürçağlar, 2020, s.487). Bu çerçevede, yeniden çevirilerin ortaya çıkışı ve yaygınlığı konusundaki nedenler çok çeşitli olmakla birlikte, çevirmenin rolü, yayıncılık stratejileri ve kültürel değişim gibi etkenlerin bir araya geldiği karmaşık bir süreç olduğunu söylemek mümkündür.

2. Yöntem

2.1. Antoine Berman ve yorumbilgisel çeviri eleştirisi

Araştırmamızın yöntemini Antoine Berman’ın yorumbilgisel çeviri eleştiri yöntemi oluşturmaktadır. Çevirmeni ediminin başlıca sorumlusu etken bir özne olarak kabul eden bu eleştiri yöntemi, değerlendirmede öncelikle çevirmenin çeviriye yönelik yaklaşımından ve çeviri tercihlerinden yola çıkmaktadır. Bu yönüyle de yeniden çevirilerde şekillenen çevirmen tercihlerinin izini sürmede uygun bir yöntem olduğunu düşünmekteyiz.

Eleştiri yönteminin ilk basamağını çevirinin ve özgün metnin okunması oluşturur. Okumalar basamağı aynı zamanda hem çeviri metnini hem de özgün metni çözümleme amacı taşır. Berman bu aşamada önceliği çevirinin okunmasına vermektedir. Bu Berman’ın çevirinin ikincil konuma yerleştirilmesini yadsıyan bakış açısının yansımalarıyla beraber incelenen çeviriye ilişkin özgün eser odağından bir bakış açısı geliştirmenin de önüne geçme amacı taşır. Çevirinin ilk okuması aynı zamanda çeviri yapının erek dilde kendi başına bir eser olarak yazın alanında yer alıp alamayacağı ve tüm yapısal parçalarında sistematik, bağıntılı ve organik bir karaktere sahip gerçek bir metin olarak kabul edilip edilmeyeceği konusunda fikir verir (Berman, 2009, s.50).

Okumalar adımının ikinci adımı ise özgün yapının okunmasıdır. Aynı zamanda bir çeviri öncesi hazırlık aşaması olarak da düşünülebilecek bu adım özgün metnin biçimini ve biçimini oluşturan cümle dizilimi, sıfat, zarf, edat kullanımı, zaman, söz sanatları gibi tüm dilsel ve biçimsel özelliklerini keşfetmeyi amaçlar.

Daha önce de ifade edildiği gibi çevirilerin ve özgün metnin okunması basamağı aynı zamanda hem çeviriler hem de özgün metin üzerinde gerçekleştirilen çözümlemeyi içerir. Berman’ın yaklaşımında metnin çözümlenmesi biçimsel, biçimsel ve tematik ve içeriksel özellikleri olmak üzere üç düzleme odaklanmaktadır. Metindeki tematik ağı belirlemede kullanılacak yöntem ise sözlüksel alan

ilişkilerinden yola çıkılarak sözlüksel alan, anlamsal alan düzlemleri belirlemek ve sözcüklerin birbirleriyle anlamsal ilişkilerini çözümlenektir. Bu basamak aynı zamanda karşılaştırma aşamasında kullanılacak çevirilerdeki aksayan ve/veya genelin aksine akıcılaşan bölümleri ve özgün metinde metni bütünlüğe ulaştıran kilit bölümlerin tespit edilmesini kapsar.

Yorumbilgisel çeviri eleştirisini yönteminin ikinci basamağında ise odağımızı çeviriyi gerçekleştiren özneye doğrulturuz. Çeviriler çevirmenin süzgecinden geçerek okura ulaşır bu yüzden de çevirmenin kim olduğu, çevirmenlik dışında başka bir meslek yapıp yapmadığı, hangi türde çeviriler gerçekleştirdiğı, çeviri edimine ilişkin inanış ve kavrayışları ve çeviri üzerine söylem üretip üretmediğı araştırılarak çevirmenin duruşu, tavrı, çeviri projesi belirlenmeye, ufkuna ulaşılmaya çalışılır.

Çevirmen tavrı ve duruşu, çevirmenin çevirinin amacına, anlamına ve biçimine ilişkin çevirinin tarihsel, sosyal, yazınsal ve ideolojik bağlamıyla ilişkili kavrayışlarını içerir. Bir anlamda çevirmenin çevirinin bağlamını içselleştirme biçimidir (2009, s.58). Çevirmenin duruşu dolaylı olarak metin üzerinden, kendi çevirisi ya da genel olarak çeviri üzerine söylemlerinden çıkarılabilir (Berman, 2009, s.59). Ancak çevirmen kendi duruşunu her zaman doğrudan açıkça ifade etmeyebilir ve çeviriyle ilgili görüşlerini önsözler ve röportajlar gibi yapılandırılmış metinlerde dile getirdiğinde de yaygın kanıyı tekrar etme eğiliminde olur. Çevirmenin ufku çevirmeni çevreleyen onun seçimlerini, çeviri metne yaklaşımını, kullanacağı stratejileri belirleyen dilsel, yazınsal, kültürel ve tarihsel parametrelerden oluşan bir çember gibidir. Çevirmenin sahip olduğu çeviri ufku onun tercihlerini ve çeviriye bakış açısını genişletebildiğı gibi sınırlayabilir de. Çeviri projesi ise çevirmenin tavrı ve duruşu ve çevirdiğı yapıtın gerekliliklerinin bir keşişimidir. Berman'a göre tutarlı bir çeviri bir çeviri projesinin ürünüdür (2009, s.60). Çevirmen çeviri biçimini, metne nasıl yaklaşacağını sahip olduğu tavrı ve duruş doğrultusunda bu projeye göre belirler.

Yorumbilgisel çeviri eleştirisini yönteminin bir sonraki basamağında çözümlenme aşamasında çeviriler ve özgün metinde tespit edilen bölümler üzerinden iki yönlü bir karşılaştırma gerçekleştirilir. Bu basamağı çevirinin alımlanmasının incelenmesi takip eder. Çeviri üzerine yazılmış eleştiri yazıları ve okur yorumları çerçevesinde çevirinin nasıl değerlendirildiğı bulguları. Yöntemin son basamağı ise üretken eleştiri basamağıdır. Burada eleştirmen yeniden çevirilere alan açmak üzere önerilerde bulunabilir.

Çalışmamızda bütüncemizin yoğunluğu göz önüne alındığında Berman'ın eleştiri yönteminin bütüncül bir uygulaması bir makalenin sınırlarını aşacağından makalemizde ilgili yönteminin ilk iki basamağında ulaştığımız bulgular üzerinden bir değerlendirme yapılmıştır. Çevirmenlerin ufuk, tavrı, duruş ve çeviri projelerinden hareketle yeniden çevirilerde bu ufuk tavrı ve duruşun nasıl şekillendiğı bulgulanmaya çalışılmıştır.

3. İnceleme

3.1. Samuel Taylor Coleridge ve İngiliz Romantizmi

İngiliz şair ve yazar Samuel Taylor Coleridge İngiliz Edebiyatı Romantik dönem şiir akımının öncülerindedir. Edebiyat tarihçilerinin 1785-1830 yılları arasına konumlandıkları bu dönem Britanya'nın tarım toplumundan sanayi toplumu olma yolunda yaşadığı hem sosyolojik hem politik olarak çalkantılı bir döneme denk düşer. Romantik dönem yazın türleri arasında şiirin tartışmasız üstünlüğünün olduğu bir dönemdir. Dönemin edebiyat ve şiir anlayışında bir dizi ortak nokta öne çıkar: kendiliğindenlik ve duyguların itkisi, doğa, gündelik olanın yüceltilmesi, bireysellik ve yabancılaşma ve

doğüstü öğeler ve uç psikolojik durumlar (Stillinger ve Lynch,2006, s.10-17). 18.yy sanayileşmenin ilk etkilerinin sarsıcı bir biçimde ortaya çıkmaya başladığı bir dönemdir. Dolayısıyla şairler gittikçe kaotikleşen şehir yaşamını terk edip doğada sükuneti aramışlardır. Bu da Romantik dönemin şiirlerinin doğa şiiriyle eş anlama gelecek biçimde doğa temasıyla yüklü olmasına sebep olmuştur. Yabancılaşma ve bireysellik Romantik şairlerin eserlerinde ön plana çıkan bir diğer özelliktir. Bunun yanı sıra Coleridge, Keats ve Shelly şiirlerinde olağanüstü ve gizemli temalara yer vermiş, geçmişin romanslarını canlandırmışlardır. Uzak diyarlarda geçen, doğüstü güçler ve mistik anlatımla bezeli anlatılara ek olarak rüyalar, sanrılar ve değişen bilinç durumları da şairlerin ilgi alanı haline gelmiştir.

3.2. *The Rime of the Ancient Mariner*'ın biçimsel, biçemsel, tematik ve içeriksel özellikleri

The Rime of the Ancient Mariner, yaşlı bir denizcinin bir düğün davetine giden üç kişiden birini durdurarak başından geçen talihsiz olayları anlatmasını konu edinir. Denizci çıktıkları gemi yolculuğunda hiçbir neden yokken denizciler için kutsal sayılan bir albatrosu öldürmesiyle lanetlenir ve bu denizci ve mürettebat için bir felaketin başlangıcıdır. Denizci ve mürettebat bir süre susuzlukla boğuşur, sonra doğüstü güçlerin etkisiyle tüm mürettebat hayatını kaybeder ve denizci okyanusun ortasında bu korkunç manzara eşliğinde yapayalnız yolculuğuna devam etmek zorunda kalır. Denizcinin geminin etrafında dolaşan su yılanlarına istemsiz bir biçimde sevgi beslemesiyle üzerindeki lanet kalkar ve yine doğüstü güçlerin de etkisiyle denizci karaya ulaşır. Burada denizci kendisini kurtaran bir keşişe günah çıkararak taşıdığı manevi yükten arınsa da zaman zaman bu yük yine varlığını hissettirir. Bu sebeple denizci diyar diyar gezerek ve başından geçenleri ibret alması gerektiğini düşündüğü kişilere anlatarak manevi bir rahatlama yaşar.

Coleridge *The Rime of the Ancient Mariner*'ın ilk yayınlandığı 1798 yılından itibaren 1817 yılında son halini alana kadar şiirde çeşitli değişiklikler, eklemeler ve çıkarmalar yapmıştır. Şiirin ilk versiyonunda kullanılan arkaik dil son versiyonda yumuşatılmış ve şiire okuru yönlendiren notlar eklenmiştir. Şiir yedi bölümden oluşmaktadır ve her bölümde birbirinden farklı uzunlukta nazım birimleri yer almaktadır. Her bölümde dördlük, beşlik ve altılık kıtalardan bulunmakta ancak üçüncü bölüm de dokuz dizelik bir kıta bulunmaktadır, ancak bu kıtanın beş ve dördlük iki kıtaya bölündüğü versiyonlar da mevcuttur. Şiirin ilk yayınlandığı versiyonunda toplam 658 dize bulunmaktayken son versiyonu 625 dizeden oluşmaktadır.

Şiirde, altı ve sekiz heceli dört ayaklı kıtalardan oluşan bir kalıp kullanılır. Bu, her satırın altı ya da sekiz hece içerdiği ve dört vurgulu heceden oluştuğu anlamına gelmektedir. Şiirin uyak şeması ise oldukça karmaşıktır. Dört dizeli kıtalarda ABCB düzeninde bir uyak şeması kullanıldığı görülür. Beş ve altı dizeli kıtaların uyak şeması çeşitlilik göstermekle birlikte en yaygın kullanılan uyak düzeni ABCCB, ABAAB, ABCBDB, ABABAB biçimindedir. Şiir biçemsel özellikler açısından incelendiğinde ise ilk dikkat çeken unsur ses, sözcük ve dize düzeyinde tekrardır. Ses düzeyinde tekrar hem dize sonlarında hem de dize içi tekrar olarak karşımıza çıkmaktadır. Şiirde ses düzeyinde tekrarın yanı sıra sözcük düzeyinde tekrardan da sıkça faydalanılmıştır. Ses ve sözcük tekrarının yanı sıra şiirde kullanılan bir başka tekrar türü dize düzeyinde tekrardır. Aynı zamanda balad türünün bir özelliği olarak tekrar şiirde ritim ve vurgu oluşturur ve okurun şiirin duygu ve atmosferini daha iyi hissetmesine yardımcı olur. Şiir biçemsel olarak çeşitli söz sanatlarının kullanımına da örnekler sergilemektedir. Şiirde en yaygın kullanılan söz sanatları kişileştirme, benzetme, karşıtlık, kapsamlayış ve abartmadır. Bunlarla birlikte şair zaman zaman şiirde ölçünlü dilden ayrılarak eksilti anlatıma başvurmuştur. Betimleyici bir dilin hâkim olduğu şiirde, sıkça yansıma sözcüklerin kullanımıyla ses öykünmesinden yararlanılmıştır. Şiirin biçemsel özelliklerinden

bir diğeri ise devrik cümle yapılarının kullanımınıdır. Devrik cümle yapısı şiirsel bir söyleyiş yaratmada şairlerin sıkça başvurduğu yöntemlerden biridir. Artlama ise bir dize sonundaki bir anlam biriminin sonraki dize içinde tamamlanmasıdır. Okur bir dizeden diğerine geçerken anlam birimi kesilmez ve okuma akışı bozulmaz. Böylece, metin daha doğal bir şekilde okunabilir ve anlaşılabilir. Şiirin biçimsel ve biçimsel özelliklerine ilişkin örnekler çevirilerin çözümlenmesinde sunulduğundan bu bölümde detaylandırılmamıştır.

Şiirin ortaya çıktığı dönem ve ait olduğu şiir geleneği, yazarın biyografisi ve yerdeşlikler üzerinden yola çıkarak incelediğimizde birçok tema ve alt tema ortaya çıkmaktadır. Romantik dönemin öncüllerinden olan şiirin doğanın hem ürkütücü hem de büyüleyici yönünü yansıtan doğa betimlemeleri bakımından oldukça zengin olduğu görülmektedir. Doğa ve doğüstü teması ses/sessizlik, gündüz/gece, hareket/hareketsizlik, ışık/gölge gibi alt temaları bu ana temayla birleşerek şiirin ağırlık merkezini oluşturmaktadır. Yaşam ve ölüm teması şiirde ulaşılan bir diğer temadır. Denizci albatrosu öldürmesiyle başlayan lanetten kurtulup ülkesine geri dönmeyi başarana kadar etrafı ölümlerle çevrilidir. Şiir aynı zamanda taşıdığı mesaja da bağlı olarak zaman zaman dini unsurları ön plana çıkarır. Bu yönüyle oraya çıkan günah/kefaret teması şiirin yapı taşlarından bir başkasıdır.

4. Çevirilerin incelenmesi

4.1. Çevirmen Alper Çeker ve *İhtiyar Denizcinin Ezgisi*

Özgün metnin ilk çevirisi konumundaki Alper Çeker'in 1996 yılında *İhtiyar Denizcinin Ezgisi* başlığıyla yayınlanan çevirisi şiirin *Lyrical Ballads'da* yayınlanan ilk versiyonuna dayanmaktadır. Çeviride yanmetin olarak Samuel Taylor Coleridge'in kısa bir özgeçmişi, Coleridge ve Romantizm başlıklı yazar ve Romantizm dönemini konu alan bir deneme ve İngiliz Romantizm dönemi kronolojisi yer almaktadır. Çeviride özgün metin ve çeviri karşılıklı sayfalarda karşılaştırmalı olarak okura sunulmuştur.

4.1.1. *İhtiyar Denizcinin Ezgisi'nin çözümlenmesi*

Alper Çeker'in çevirisi biçimsel özellikler çerçevesinde değerlendirildiğinde bölüm ve dize sayısı, bölümlerin ve nazım birimlerinin dizilimi bakımından özgün metinle örtüşmektedir. Buna karşın Türkçede uygulanması mümkün olmadığından vurguya dayalı hece ölçüsü çeviriye aktarılamamıştır. Bununla beraber çeviride özgün metnin uyak şemasının dışına çıkılarak belli bir düzen içinde olmayan bir uyak şeması takip edilmiştir. Aşağıdaki karşılaştırmalı olarak sunulan kesitlerde görüleceği gibi (bkz. Tablo 1) çeviride özgün metnin uyak şemasından farklı şema takip edilmiştir.

Tablo 8. İhtiyar Denizcinin Ezgisi'nin Uyak Yapısı

Düğün davetlisi bir taşa oturdu, Dinlemekten başka çaresi yoktu: Ve böylece konuşmayı sürdürdü o ihtiyar kişi Parlak gözlü Denizci. (Çev. Çeker ⁶ , dize 21-24, s.27)	A A B B	The wedding-guest sate on a stone, He cannot chuse but hear: And thus spake on that ancyeant man, The bright-eyed Marinere ⁷ . (dize 21-24, s.2)	A B C B
Onun dudakları kızıl, bakışları özgür, Perçemleri altın sarısı: Derisi cüzzam beyazı,	A B B	Her lips are red, her looks are free, Her locks are yellow as gold: Her skin is as white as leprosy,	A B A

⁶ Bu bölümde yer alan çeviriler söz konusu eserin Alper Çeker tarafından gerçekleştirilmiş çevirisinden alınmıştır. Bundan sonraki kesitlerde yalnızca dize ve sayfa ile numarası anılacaktır.

⁷ Wordsworth, W. & Coleridge, S.T. (1920). *Lyrical Ballads*, Duckworth and Co, London.

Ve kadın ondan daha ölümsü; Teni durgun havayı soğutuyor. (dize 186-190, s.49)	C A	And she is far liker Death than he; Her flesh makes the still air cold. (dize 186-190, s.9)	A B
Ne loş ne de kırmızı, Tanrı'nın başı gibi, Parlak Güneş tepede: O zaman hepsi doğru buldu, öldürmüştüm Kuşu Sis ve karanlığı getiren. "Doğruydular, dediler, kuşlar öldürülmeli Böyle sis ve karanlığı getiren. (dize 93-98, s.37)	A B C D A D	Ne dim ne red, like God's own head, The glorious Sun uprist: Then all averr'd, I had kill'd the Bird That brought the fog and mist. "Twas right, said they, such birds to slay That bring the fog and mist.(dize 93-98, s.5)	A B A B A B

Çevirinin biçimsel özellikleri değerlendirildiğinde ise Tablo 2'de gösterildiği gibi sözcük ve dize düzeyinde tekrarı ön plana çıktığını görürüz.

Tablo 9. İhtiyar Denizcinin Ezgisi'nde ses ve dize düzeyinde tekrar

Sözcük düzeyinde tekrar	The Ice was here, the Ice was there, The Ice was all around: It crack'd and growl'd, and roar'd and howl'd— Like noises of a swound. (dize 57-60, s.3)	Burada Buz, orada Buz, Her yer Buzdu: Çatlıyor ve homurdanan diyor ve kükrüyor ve uluyor, Bir cinnetin seslerini andırıyordu. (dize 57-60, s.31)
Dize düzeyinde tekrar	Ne dim ne red, like God's own head, The glorious Sun uprist: Then all averr'd, I had kill'd the Bird That brought the fog and mist. "Twas right, said they, such birds to slay That bring the fog and mist. (dize 93-98, s.5)	Ne loş ne de kırmızı, Tanrı'nın başı gibi, Parlak Güneş tepede: O zaman hepsi doğru buldu, öldürmüştüm Kuşu Sis ve karanlığı getiren. "Doğruydular, dediler, kuşlar öldürülmeli Böyle sis ve karanlığı getiren. (dize 93-98, s.37)

İlk dörtlükte özgün metinde yer alan "ice" sözcüğünün tekrarı çeviride de "buz" sözcüğü ile karşılanarak korunmuştur. Benzer şekilde sonraki kıtada tekrar eden dördüncü ve altıncı dizelerin çeviride küçük bir değişikliklerle büyük ölçüde korunmuş görülmektedir.

Biçimsel özellikler söz konusu olduğunda dilin alışılmışın dışında kullanımlarını barındıran söz sanatları şiirde de kendine sıkça yer bulur. Alper Çeker'in çevirisinde söz sanatlarına ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda (bkz.Tablo 3) sunulmuştur.

Tablo 10. İhtiyar Denizcinin Ezgisi'nde söz sanatları

Kişileştirme	About, about, in reel and rout The Death-fires danc'd at night; The water, like a witch's oils, Burnt green and blue and white. (dize, 123-126, s.6)	Civar, çevre, çıkıklar ve kargaşa içinde Gecede Ölüm-ateşleri raksetti; Su, bir cadının yağı gibi, Yanık yeşil ve mavi ve beyaz. (dize, 123-126, s.39)	Çeviride ölüm ateşlerinin dansetmesi biçiminde kurulan kişileştirme korunmuştur.
Benzetme	The Bride hath pac'd into the Hall, Red as a rose is she; Nodding their heads before her goes The merry Minstralsy. (dize 37-40, s.3)	Gelin Salona geçti Kızıl bir gül gibiydi; Yolunda başını sallayan Hanendeler neşeli. (dize 37-40, s.29)	Salona giren gelin kırmızı bir güle benzetilmektedir. Bu benzetme çeviride korunmuştur.

Karşıtlık	Water, water, every where And all the boards did shrink; Water, water, every where, Ne any drop to drink. (dize 115-118, s.6)	Su, su, her yerde Ve bütün tahtalar büzüldü Su, su, her yerde. Bir damla yok içmeye. (dize 115-118, s.39)	Okyanusun ortasında bulunmalarına rağmen içecek bir damla suya muhtaç olmalarının yarattığı karşıtlık çeviride korunmuştur.
Kapsamlayış	The western wave was all a flame, The day was well nigh done! (dize 163-164, s.8)	Batı akıntısı tüm alevdi Gün hepten kıızıttı! (dize 163-164, s.47)	“Western wave”(batı dalgası) sözcüğü ile denizin kastedilmesi kapsamlayış örneği oluşturmaktadır. Çeviride bu “batı akıntısı” olarak karşılanmış söz sanatı bozulmuştur.
Abartma	O Wedding-Guest! this soul hath been Alone on a wide wide sea: So lonely 'twas, that God himself Scarce seeméd there to be. (dize 630-633, s.26)	Ah Dügün-Davetlisi! Bu ruh yapayalnızdı Uçsuz bucaksız bir denizde Öyle ıssızdı ki, Tanrının varlığı Şüpheliydi o yerde. (dize 630-633, s.99)	Denizcinin okyanustaki yalnızlığı Tanrının varlığı bile nadirdi denerek abartılı bir söyleyişe başvurulmuştur. Söz sanatı çeviride korunmuştur.

Çeviriyi söz sanatlarının aktarımı bakımından değerlendirdiğimizde söz sanatlarının büyük ölçüde korunduğu görülmektedir. Ancak bir söz sanatı olarak bir bütünün parçasını söyleyerek tamamını kastetme sanatı olan kapsamlayış söz konusu olduğunda çevirmenin “dalga” sözcüğü yerine “akıntı” sözcüğünü tercih etmesi söz sanatının bozulmasına sebep olmuştur.

Tablo 11. İhtiyar Denizcinin Ezgisi'nde dilsel özelliklerin kullanımı

Artlama	The Marinere, whose eye is bright, Whose beard with age is hoar, Is gone; and now the wedding-guest Turn'd from the bridegroom's door. (dize 651-654, s.27)	Parlak gözlü Denizci, Yılların akı düşmüş sakalıyla, Gitti ve şimdi düğün davetlisi Güveyin kapısından döndü. (dize 651-654, s.99)	İlk iki dizedeki yargı üç ve dördüncü dizede tamamlanarak artlama korunmuştur.
Devrik cümle	And some in dreams assured were Of the Spirit that plagued us so: Nine fathom deep he had follow'd us From the Land of Mist and Snow. (dize 127-130, s.6).	Ve biraz güvende olanlar düşlerde Bizi öylesine kasıp kavuran ruhtandı: Dokuz kulaç derinde bizi izlemişti Sis ve Kar ülkesinden beri. (dize 127-130, s.39)	Devrik cümle yapısı doğru çözümlenememiş, dolayısıyla aktarılamamıştır.

Dilsel özellikler söz konusu olduğunda ise yukarıdaki tabloda gösterildiği gibi (bkz. Tablo 4) bir dizedeki yargının tamamlanmasının sonraki dizelere bırakıldığı artlamalar ve kurallı cümle diziliminin takip edilmediği devrik cümle yapıları şiirde öne çıkan unsurlardır. Yukarıdaki alıntılara bakıldığında çeviride artlamanın korunduğu ancak devrik cümle yapısının doğru çözümlenemeyerek aktarılamadığı görülmektedir. Ne var ki çevirinin bütününde Alper Çeker'in şiirsel bir söyleyiş elde etmek amacıyla aşağıdaki alıntıda da görüldüğü gibi devrik cümle yapılarını kullandığını görmekteyiz.

Böyle kederli hikâye anlatılmamıştır

Kadımdan doğma bir adama;

İbret almış olarak sen düğün davetlisi!

Kalkacaksın ertesi sabaha. (dize 366-369, s.71)

Bununla birlikte çevirmenin sözcüğü sözcüğüne çeviri gayreti erek ve kaynak dil arasındaki söz dizimsel farklılıklar dolayısıyla devrik cümlelerin sıkça karşımıza çıkmasına sebep olmaktadır. Örneğin bir önceki tabloda abartılı söyleyiş örneğinde karşımıza çıktığı gibi “O Wedding-Guest! this soul hath been/Alone on a wide wide sea.” ifadesi İngilizcede kurallı bir söz dizimine sahip olmasına karşın çeviride “Ah Düğün-Davetlisi! Bu ruh yapayalnızdı/Uçsuz bucaksız bir denizde” ifadesiyle devrik cümleyle dönüşmüştür.

Çevirinin biçimsel özellikleri bütüncül olarak değerlendirirsek ses, sözcük ve dize düzeyinde tekrarların büyük ölçüde korunduğu, söz sanatlarının özgün metin ile paralellik gösterecek biçimde aktarıldığı görülmektedir. Dilsel özellikler arasında yer alan devrik cümle yapıları ve artlamalar dikkat çekmektedir.

Çeviri tematik ve içeriksel özellikleri bakımından incelendiğinde ise tekrar eden sözcüklerden yola çıkıldığında özgün metnin tematik ve içeriksel yapısıyla belirgin bir örtüşme içinde olsa da çeviride zaman zaman anlam değişimine hatta anlamın yitirilmesine sebep olan çeviri yaklaşımı dolayısıyla tematik yapının zayıfladığı görülmektedir. Örnekleme gerekirse, aşağıdaki alıntıda sözcüklerin tek tek anlamlarının büyük ölçüde karşılandığı ancak bir araya geldiklerinde özgün metnin bağlamından uzak kaldığı ve “denizde tek bir fısıltısız” ve “neredeyse iki ucunun arasında” gibi anlam taşımayan ifadelere yol açtığı görülmektedir.

Denizde tek bir fısıltısız Hayalet gemiyi ıskalyor Doğu çizgisine tırmanırken Boynuz biçimli Ay, tek bir parlak yıldızla Neredeyse iki ucunun arasında.(dize 199-203, s.51)	With never a whisper in the Sea Off darts the Spectre-ship; While clombe above the Eastern bar The horned Moon, with one bright Star Almost atween the tips. (dize 199-203, s.9)
---	--

Tüm bu veriler ışığında Alper Çekerin çevirisi özgün metnin biçimsel, biçimsel ve tematik içeriksel özelliklerini ancak kısmi olarak yansıtabildiğini söylemek mümkündür. Bu anlamda çeviri kendi içinde tutarlılık göstermemektedir.

4.1.2. Alper Çeker’in ufuk, tavır, duruş ve çeviri projesi

1972 yılında İstanbul’da doğan şair, yazar ve çevirmen Alper Çeker 1998 yılında İstanbul Üniversitesi Rus Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun olmuş ve çeviriye öğrenciliği sırasında ünlü rock müzik gruplarının şarkı sözlerinin çevirilerini yaparak başlamıştır. Ağırlıklı olarak Rusça ve İngilizce dillerinden çeviriyi yapan çevirmenin şiir, roman ve düz yazı türünde telif eserleri de bulunmaktadır. Halen editörlük ve çevirmenlik yapmaya ve çeşitli dergilerde yazılar yazmaya devam etmektedir.

Çeker’in edebiyat ve kültür kuramı hakkında yazılar yazdığı, görüşlerini belirttiği görülse de çeviri üzerine söylem üretmediği görülmektedir. Çevirmenlik kariyerinin henüz çok başında gerçekleştirdiği çeviride de çeviri anlayışını yansıtan yanmetinlere rastlanmamaktadır. Dolayısıyla çevirmenin çeviri ufku ve duruşu metin üzerinden bulgulanmaya çalışılmıştır.

Çeker’in çevirisinde bir önceki bölümde örneklediğimiz gibi çok temel düzeyde sözcüğü sözcüğüne bir çeviri stratejisi benimsediği görülmektedir. Buradan yola çıktığımızda Alper Çeker’in o dönemde çeviri ufkunun en temel çeviri kabulleriyle sınırlı olduğu, çeviri tavır ve duruşunun ise henüz şekillenmediği

kanısına ulaşılabilir. Aynı kanı çeviri projesinin varlığı sorgulandığında da pekişmektedir. Düzenli bir uyak düzeni kullanılmamış olmasına bağlı olarak çevirinin ritmik bir bütünlükten uzak olması, çeviri yaklaşımının tezahürü olarak bağlamdan kopuk ve zaman zaman anlamsız ifadelerin yer alması dolayısıyla çeviri tutarlı ve bütünlüklü bir proje görünümünden yoksundur. Çevirmenin çeviri projesinin Samuel Taylor Coleridge'in *The Rime of the Ancient Mariner* eserini erek okura tanıtmak amacını taşıdığını varsayabiliriz.

4.2. Şavkar Altınal ve Yaşlı Gemici

The Rime of the Ancient Mariner'ın ikinci çevirisi Şavkar Altınal çevirisiyle 2008 yılında İletişim Yayınları Dünya Klasikleri serisinden yayınlanmıştır. Bu seride üç baskı yapmış, 2018 yılında İletişim Klasikleri serisi altında yayınlanmaya başlamış ve bu seride de iki baskı yapmıştır. Çeviri özgün metin ile karşılıklı sayfalarda karşılaştırmalı olarak sunulmuştur.

4.2.1. Yaşlı Gemici'nin çözümlenmesi

Şavkar Altınal'in çevirisinde özgün metnin son versiyonu esas alınmıştır. Çeviri biçimsel açıdan değerlendirildiğinde özgün metinle aynı uzunlukta, yedi bölüm ve 625 dizeden oluşmaktadır. Çeviride bölümlerin sıralanışı, nazım birimlerinin dağılımı aynen korunmuştur. Çeviride vurgulu hece ölçüsü kullanılmamış ancak aşağıdaki tabloda (bkz. Tablo 5) da görüldüğü gibi özgün metinle paralel bir düzende iç uyak ve dize sonu uyaklardan faydalanılmıştır. İlk dördüğü karşılaştırmasına baktığımızda özgün metinde "blew, flew" ve "first, burst" sözcükleri arasındaki iç uyak çeviride "kıçtan, baştan" ve "aldık, daldık" sözcükleriyle sağlanmış; yine özgün metinde "free, sea" sözcüklerindeki ses uyumuna dayanan dize sonu uyak "ize, denize" sözcükleri arasındaki ses uyumuyla karşılanmıştır.

Tablo 12. Yaşlı Gemici'nin uyak yapısı

Rüzgâr esti kıçtan , köpük uçtu baştan , Karıştı ardımızda uzanan <u>ize</u> ; Durmadan yol aldık , ilk defa biz daldık Çıt çıkmayan o koskoca <u>denize</u> . (Çev. Altınal ⁸ , dize 103-106, s.81)	A B C B	The fair breeze blew , the white foam flew , The furrow followed <u>free</u> ; We were the first that ever burst Into that silent <u>sea</u> . (dize ⁹ 103-106, s.20)	A B C B
Boğazları kuru, dudakları kara, Açık ağızlarla kulak verdiler bu sese; 'Şükürler olsun!' deyince de ben, Sırtıp derin bir soluk aldılar hep birden Hava'yı içiyormuş gibi neredeyse. (dize 162-166,s.95)	A B C C B	With throats unslaked, with black lips baked, Agape they heard me call: Gramercy! they for joy did grin, And all at once their breath drew in, As they were drinking all. (dize 162-166, s.26)	A B C C B
Direkler eğik, burnumuz batmış suya; İnsan düşmanın sillesinden kaçır ya Soluğunu ensesinde duya duya Ve koşar başını hiç kaldırmadan, Gemi öyle koştu, rüzgâr öyle coştı: Kaçtık güneye hiç durmadan. (dize 45-50, s.57)	A A A B C B	With sloping masts and dipping prow, As who pursued with yell and blow Still treads the shadow of his foe, And forward bends his head, The ship drove fast, loud roared the blast, And southward aye we fled. (dize 45-50, s.8)	A A A B C B

⁸ Bu bölümde yer alan çeviriler söz konusu eserin Şavkar Altınal tarafından gerçekleştirilmiş çevirisinden alınmıştır. Bundan sonraki kesitlerde yalnızca dize ve sayfa numarası ile anılacaktır.

⁹ Özgün metnin alıntılarında Coleridge, S.T. (1970). *The Rime of the Ancient Mariner*, Dover Publications, New York. Baskısı esas alınmıştır. Makalenin geri kalanında yalnızca dize ve sayfa numarası ile anılacaktır.

Çeviride dize içi ve dize sonu uyak yoluyla gerçekleştirilen ses tekrarının yanı sıra cümle ve dize düzeyinde tekrar da karşımıza çıkmaktadır. Aşağıdaki tabloda (bkz. Tablo 6) da görüldüğü gibi ilk dörtlükte bulunan “ice” sözcüğünün tekrarı çeviride “buz” sözcüğünün tekrarıyla sağlanmıştır. Benzer biçimde ikinci kıtanın dördüncü ve altıncı dizesindeki tekrar aynı dizelerde karşılanarak korunmuştur.

Tablo 13. Yaşlı Gemici'de sözcük ve dize düzeyinde tekrar

Sözcük düzeyinde tekrar	The ice was here, the ice was there, The ice was all around: It cracked and growled, and roared and howled, Like noises in a swound! (dize 59-62, s.12)	Oraya baksan buz, buraya baksan buz, Buzlar uzanıyor dört bir yöne; Çatırdıyor, gürlüyor, uğulduyor, kükrüyor: Kendinden geçmiş bir velve! (dize 59-62, s.65)
Dize düzeyinde tekrar	And I had done a hellish thing, And it would work 'em woe: For all averred, I had killed the bird That made the breeze to blow. Ah wretch! said they, the bird to slay, That made the breeze to blow! (dize 91-95, s.18)	Korkunç bir şey yapmışım herkese göre, Başımıza bir gelecek vardı. Dediler, açık şu: Öldürdün o kuşu, Estiren bu hayırlı rüzgârı. Alçak, nasıl ettin, o kuşu katlettin, Estiren bu hayırlı rüzgârı? (dize 91-95, s.77)

Çeviride aşağıda Tablo 7'de örnekleri yer alan söz sanatlarının kullanımına baktığımızda ise kişileştirme, karşıtlık ve abartma söz sanatlarının korunduğunu görmekteyiz. Ancak “red as rose (bir gül kadar kırmızı)” benzetmesi, benzetmenin yönü olan “kırmızı” kullanılmaksızın “bir gül gibi” ifadesiyle eksik olarak karşılanmıştır. Bununla beraber çevirmen dördüncü dize sonundaki “sallanarak” sözcüğüyle uyak oluşturmak amacıyla özgün metinde karşılığı olmayan “göz alarak” sözcüğünü dizeye eklemiştir. Bununla beraber bütünün bir parçası üzerinden tamamını kastetmek yoluyla gerçekleştirilen kapsamlıyaş örneğine baktığımızda Altinel'in batı dalgası anlamındaki “western wave” ifadesini “batıda...sular” biçiminde karşılayarak parça bütün ilişkisini bozduğu görülmektedir.

Tablo 14. Yaşlı Gemici'de söz sanatları

Kişileştirme	About, about, in reel and rout, The death-fires danced at night; The water, like a witch's oils, Burnt green, and blue and white. (dize 127-130,s.22)	Kaykılıp yatarak, doğrulup kalkarak Dansetti gece ölüm ateşleri Ve mavi, yeşil, beyaz yandı sular Kaynayan bir cadı kazanı gibi. (dize 127-130,s.85)	Kişileştirme çeviride aktarılmıştır.
Benzetme	The bride hath paced into the hall, Red as a rose is she ; Nodding their heads before her goes The merry minstrelsy. (dize 33-36, s.6)	Girmişti odaya güzelim gelin, Girmişti bir gül gibi göz alarak Ve yürüyordu önünde şen çalgıcılar Başları ileri geri sallanarak. (dize 33-36, s.53)	Salona giren gelin kırmızı bir güle benzetilmektedir. Çeviride benzetmenin unsurlarından biri olan benzetmenin yönü aktarılmamıştır.
Karşıtlık	Water, water, every where, And all the boards did shrink; Water, water, every where, Nor any drop to drink. (dize 119-122, s.20)	Su, su, nereye baksan yalnızca su, Güverte tahtaları çekti zamanla; Su, su, nereye baksan yalnızca su, Ama hiçbir yerde yok içecek bir damla. (dize 119-122, s.85)	Okyanusun ortasında bulunmalarına rağmen içecek bir damla suya muhtaç olmalarına dayanan

			karşıtlık çeviride aktarılmıştır.
Kapsamlayış	The western wave was all a-flame, The day was well nigh done! (dize 171-172, s.26)	Gün bitiyor, batıda yanıyordu sular İçindeymiş gibi büyük bir ateşin. (dize 171-172, s.95)	Denizi kastetmek için "western wave" sözcüğü ile gerçekleştirilen kapsamlayış eksik aktarılmıştır.
Abartma	O Wedding-Guest! this soul hath been Alone on a wide wide sea: So lonely 'twas, that God himself Scarce seeméd there to be. (dize 597-600, s.74)	Ah, Düğün Konuğu, bil ki ruhum Yalnızdı uçsuz bucaksız bir denizde; Öyle ıssız bir yerdi ki orası Yoktu neredeyse Tanrı bile. (dize 597-600, s.195)	Abartılı anlatım çeviride aktarılmıştır.

Ne var ki yukarıdaki örneklere ilişkin yargılar çevirinin bütününe genellenebilir değildir. Altınel çevirisinde benzetme ve kapsamlayışa çeşitli örnekler sergilemektedir. Aşağıdaki kıtada "Burnumuz" sözcüğüyle geminin bir bölümünden bahsederek tamamı kastedilmesi kapsamlayış örneği oluşturmaktadır. "Gemi koştu" ifadesinde ise insana özgü bir özellik cansız bir varlığa yüklenerek kişileştirme yapılmıştır.

Direkler eğik, **burnumuz** batmış suya;

İnsan düşmanın sillesinden kaçar ya

...

Gemi öyle koştu, rüzgâr öyle coştı:

Kaçtık güneye hiç durmadan. (dize 45-50, s.57)

Tablo 8'de örneklenen dilsel özelliklere baktığımızda ise ilk iki dizedeki yargı takip eden iki dizede tamamlanarak artlama korunmuş, sonraki kesitteki devrik cümle yapıları çeviride yine devrik cümle olarak aktarılmıştır.

Tablo 15. Yaşlı Gemici'de dilsel özelliklerin kullanımı

Artlama	The Mariner, whose eye is bright, Whose beard with age is hoar, Is gone: and now the Wedding-Guest Turned from the Bridegroom's door (dize 618-621, s.76)	Böyle deyip kor gözlü gemici Gitmişti kır sakalıyla oradan, Düğün Konuğu da girmeyip içeri Geri döndü güveyin kapısından. (dize 618-621, s.199)
Devrik cümle	And some in dreams assuréd were Of the Spirit that plagued us so; Nine fathom deep he had followed us From the land of mist and snow. (dize 131-134, s.24)	Ve bazıları emindi gördüğünden Başımıza bunları açan ruhu düşünde: Gelmişti o sis ve buz diyarından Peşimize düşüp dokuz kulaç derinde. (dize 131-134, s.89)

Tematik ve içeriksel özelliklere bakıldığında ise çeviri özgün metinde tespit edilen doğa/doğüstü, yaşam/ölüm, günah/kefarete temaları ile örtüşme içinde olsa da dize içi ve dize sonu uyak gibi biçimsel özelliklerin öncelenmesine bağlı olarak temaları ortaya koyan anahtar sözcüklerde kısmi de olsa azalma söz konusudur. Biçimsel özellikler bakımından ise çeviri özgün metinle büyük ölçüde bir örtüşme

içindedir. Ses, sözcük ve dize düzeyindeki tekrarlar, söz sanatları, eksilteli anlatım, artlama ve devrik cümle yapıları çeviride korunmuştur.

4.2.2. Şavkar Altınel'in ufuk, tavır, duruş ve çeviri projesi

1953 yılında İstanbul'da doğan Şavkar Altınel, 1972 yılında Robert Koleji bitirdikten sonra Amerika ve İngiltere'de İngiliz dili ve edebiyatı üzerine yüksek lisans ve doktora eğitimi almıştır. Şiir, deneme ve gezi yazısı türünde çok sayıda telif esere imza atmış olan Altınel oldukça üretken bir yazardır. Çeviriler söz konusu olduğunda ise İngilizceden ağırlıklı olarak şiir çevirileri gerçekleştirmiştir. Roman türündeki tek çevirisi 1989 yılında yayınlanan Julian Barnes'ın *Flaubert'in Papağanı* romanıdır.

Altınel *Yaşlı Gemici* çevirisine yazdığı sonsözde *The Rime of the Ancient Mariner* şiiriyle ilgili tanışıklığının lise yıllarına dayandığını aktarır. Zaman içinde şiirle tekrar karşılaşan çevirmen şiirin gizemini yağmurlu bir İngiltere gecesinde çözer ve şiiri çevirmeye de o zaman karar verir. Altınel'in çeviri ile ilgili görüşlerini çeşitli mecralarda dile getirdiği görülmektedir. 1995 yılında yayınlanan elli İngiliz şairinden elli şiirin çevirisinin yer aldığı seçkide yer alan röportajında şiir çevirisinin pek de zor bir uğraş olmadığına dair görüşlerini şöyle dile getirir: "Her aşamada o aşamaya özgü "mahalli" zorluklar çıkabiliyor tabii, ama temel ya da "global" bir zorluk söz konusu değil" (Altınel, 1995, s.12). Çevirmen aynı röportajda çevrilecek şiiri okuyup anladıktan sonra çeviri yapmanın "bir sağduyu meselesi" olduğunu ifade eder (Altınel, 1995, s.12). Bir başka yazısında ise özellikle çeviride ses özelliklerini aktarmaktan söz ederken şu ifadeleri kullanır:

Uzun bir şiirin temposunu ve kafiye düzenini başka bir dile taşımak çok kolay bir iş gibi görünmeyebilir, ama emek, sabır ve biraz da -şans? ilham?- adına ne dersek diyelim, her edebî uğraşın hedefine ulaşabilmesi için gerekli olan, irademiz dışındaki o esrarengiz öge bir araya gelecek olursa mümkün. (Altınel, 2017, s.32).

Altınel'in söylemlerinde çevirinin başarısı emek ve sabrın yanı sıra "sağduyu, şans, ilham" gibi soyut kavramlara dayandırmasından çevirmenin çeviri edimine yönelik sistematik bir çeviri edincine sahip olmadığı savlanabilir. Aynı zamanda bu durum çevirmenin çeviri ufkunun darlığının da bir işaretidir.

Öte yandan Altınel her iki dile de hakimiyeti, kültürel birikimi ve yazara ve özgün metne duyduğu yakınlıkla çevirisini bir proje çerçevesinde gerçekleştirecek yetkinlikte bir çevirmen profili sergilemektedir. Enis Batur editörlüğünde yayınlanan şiir çevirisinde ses unsurunun tartışmaya açıldığı kitaba yazdığı bölümde "Yaşlı Gemici'nin büyük ölçüde anlamıyla sesi arasındaki karşıtlığa dayalı olduğunu düşündüğümden birkaç yıl önce yaptığım çevirisini ben de her şeyden önce ses ögesi çevresinde kurdum" demiştir (Altınel, 2017, s.32). Çevirinin biçimsel özelliklerine bakıldığında vurgulu ve vurgusuz hecelere dayalı ölçünün Türkçeye aktarımı mümkün olmadığından aktarılamamış olsa da dize içi ve dize sonu uyak kalıbının özgün metinle paralel bir biçimde aktarıldığını görmekteyiz.

Bunun yanı sıra Altınel çeviriye yazdığı son sözde *Yaşlı Gemici*'nin hayatı boyunca geri döneceği gizemli bir metin olduğunu "Ve çevirmen olarak birazcık başarılı olup Coleridge'in "garip söz gücü"nü birazcık olsun Türkçeye aktarabildiysem, artık aynı şey sizin de başımıza gelebilir. "Yaşlı Gemici"nin konusu gibi, ideal okurları da tabii sizlersiniz." diyerek doğrudan dile getirmese de çoklu okumaya açık bir metin ortaya koyma gayesi güttüğünü çıkarsayabiliriz (Altınel, 2021, s.235). Çevirisine yönelik ortaya koyduğu söylemlerden yola çıktığımızda, Altınel'in çeviri projesinin özgün metnin ses öğelerini aktararak ses anlam karşıtlığını yakalamak ve çeviri okurlarını birer "ideal okur" olarak tanımlayarak metni çözme işini okura bırakan bir çeviri ortaya koymak olduğu öne sürülebilir.

4.3. Tuğrul Türkkan ve *Kadim Denizcinin Ezgisi*

Şiirin Türkçedeki üçüncü çevirisi Tuğrul Türkkan çevirisiyle 2009 yılında *Kadim Denizcinin Ezgisi* başlığıyla E Yayınları tarafından yayımlanmıştır. Çeviride Samuel Taylor Coleridge'e ait kısa özgeçmiş ve çevirmen tarafından yazılmış eserle ilgili yazdığı kapsamlı bir değerlendirme yazısı yer almaktadır. Eser aynı zamanda Gustave Doré'nin illüstrasyonları ile zenginleştirilmiştir.

4.3.1. *Kadim Denizcinin Ezgisi*'nin çözümlenmesi

Tuğrul Türkkan'ın çevirisi dize sayısı ve dizelerin kümelenişi bakımından özgün metne büyük ölçüde yakın olmakla birlikte kimi dizelerin bölünmesiyle özgün metinden daha uzundur. Özgün metindeki ölçü ve iç uyak özellikleri aktarılmamış, dize sonu uyak düzeni ise belli bir düzen takip etmemektedir. Aşağıdaki tabloda (bkz. Tablo 9) da görüldüğü gibi çeviride özgün metnin uyak düzeninin dışına çıkmıştır.

Tablo 16. Kadim Denizcinin Ezgisi'nin uyak yapısı

Çötküverir taşa Dügün-Davetlisi: Dinlemekten başka yoktur çaresi; Ve böylece, anlatır tepesinde yaşlı adam, O parlak gözlü Denizci, (çev. Türkkan ¹⁰ , dize 17-20, s.30)	A A B A	The Wedding-Guest sat on a stone: He cannot choose but hear; And thus spake on that ancient man, The bright-eyed Mariner. (dize 17-20,s.4)	A B C B
Geçerim, diyardan diyara, gece gibi; Garip bir söz gücüyle donatılmışım; O anda yüzünü gördüm mü sanki, Bilirim beni iştmesi gereken kişiyi: Ve ona hikayemi öğretirim. (dize 586-590, s.96)	A B A A B	I pass, like night, from land to land; I have strange power of speech; That moment that his face I see, I know the man that must hear me: To him my tale I teach. (dize 586-590, s.70)	A B C C B
Sarkan yelken direkleri ve batan pruvayla Kovalıyordu bizi haykırmaya ve çarpmalarla Düşmanın solüğünü ensesinde hissederken Hiç başını kaldırmadan koşan biri gibi Gemi hızla gitti ve rüzgâr muazzam kükredi Ve güneye doğru biz kaçtık (dize 45-50, s.34)	A A B C C D	With sloping masts and dipping prow, As who pursued with yell and blow Still treads the shadow of his foe, And forward bends his head, The ship drove fast, loud roared the blast, And southward aye we fled. (dize 45-50, s.8)	A A A B C B

Ses düzeyinde tekrarın yanı sıra özgün metnin biçimsel özelliklerinden biri olan sözcük ve dize düzeyinde tekrarın çeviride nasıl karşılandığına aşağıdaki tabloda (bkz. Tablo 10) sunulan örnekler çerçevesinde bakacak olursak ilk dörtlükte tekrarlanan sözcüğün çeviride de tekrarlanmış olduğu görülmektedir. Benzer biçimde sonraki kıtada tekrar eden dört ve altıncı dizeler çeviride de tekrar ederek korunmuştur.

Tablo 17. Kadim Denizcinin Ezgisi'nde sözcük ve dize düzeyinde tekrar

Sözcük düzeyinde tekrar	The ice was here, the ice was there, The ice was all around: It cracked and growled, and roared and howled, Like noises in a swound! (dize 59-62, s.12)	Orada idi buz, burada idi buz, Buz her yerdeydi: Çatırdıyor, hırlıyor ve kükrüyor ve inliyor, (dize 59-62,s.38)
-------------------------	--	---

¹⁰ Bu bölümde yer alan çeviriler söz konusu eserin Tuğrul Türkkan tarafından gerçekleştirilmiş çevirisinden alınmıştır. Bundan sonraki kesitlerde yalnızca dize ve sayfa numarası ile anılacaktır.

Dize düzeyinde tekrar	And I had done a hellish thing, And it would work 'em woe: For all averred, I had killed the bird That made the breeze to blow. Ah wretch! said they, the bird to slay, That made the breeze to blow! (dize 91-95, s.18)	Ve cehennemlik bir şey yapmıştım, Ve acılara sürükleyecekti bu onları: Hepsinin dediğine göre, çünkü öldürmüştüm kuşu Oydu estiren o tatlı rüzgârı. Ah alçak! Nasıl ettin, o kuşu katlettin, Oydu estiren o tatlı rüzgârı. (dize 91-95, s.44)
-----------------------	--	---

Şiir dilin günlük kullanımının dışında alışılmadık bağlantılarla kurulan pek çok söz sanatının kullanımını içinde barındıran bir yazın türüdür. Çeviride söz sanatlarının aktarımına ilişkin karşılaştırmalı olarak sunulan tabloda (bkz. Tablo 11) görüleceği gibi Türkkan'ın çevirisinde örneklerde yer alan kişileştirme, benzetme, karşıtlık, abartma ve kapsamlayış söz sanatlarının korunduğu görülmektedir.

Tablo 18. Kadim Denizcinin Ezgisi'nde söz sanatları

Kişileştirme	About, about, in reel and rout, The death-fires danced at night; The water, like a witch's oils, Burnt green, and blue and white. (dize 127-130,s.22)	Çevresinde, civarında, makara ve oltanın, Ölümcül ateşler dans etti; Su, tıpkı cadının yağları gibi, Yandı yeşil, ve beyaz ve mavi. (dize 127-130,s.48)	Dansetmek gibi insana ait bir özelliğin “ölüm-ateşlerine” atfedilmesiyle gerçekleşen kişileştirme çeviride kısmen korunmuştur.
Benzetme	The bride hath paced into the hall, Red as a rose is she ; Nodding their heads before her goes The merry minstrelsy.(dize 33-36, s.6)	Gelin meydana adımını atmıştı Ne de kırmızıydı ah gül gibi Sallayarak başlarını onun önünde Yürüyordu ozanlar neşeli neşeli (dize 33-36, s.32)	Salona giren gelin kırmızı bir güle benzetilmektedir. Benzetme çeviride korunmuştur.
Karşıtlık	Water, water, every where, And all the boards did shrink; Water, water, every where, Nor any drop to drink. (dize 116-122, s.10)	Su, su, her yer su, Ama bütün tahtalar kurudu; Su, su, her yer su, Lakin yok içecek bir damla dahi. (dize 116-122, s.46)	Okyanusun ortasında bulunmalarına rağmen içecek bir damla suya muhtaç olmaları yoluyla kurulan karşıtlık çeviride korunmuştur.
Kapsamlayış	The western wave was all a-flame, The day was well nigh done! (dize 171-172, s.26)	Batıdan gelen dalga alevler içindeydi, Gün ise artık kararmak üzere (dize 171-172, s.52)	“western wave” sözcüğü ile denizin kastedilmesi kapsamlayış örneği oluşturmaktadır. Söz sanatı çeviride korunmuştur.
Abartma	O Wedding-Guest! this soul hath been Alone on a wide wide sea: So lonely 'twas, that God himself Scarce seeméd there to be. (dize 597-600, s.74)	Ah Düğün-Davetlisi! Bu ruh Uçsuz bucaksız denizlerde yapayalnızdı: O kadar yalnızdı ki, Tanrının kendisi bile Oralarda sanki nadiren vardı. (dize 597-600, s.100)	Denizcinin okyanustaki yalnızlığı Tanrının varlığı bile nadirdi denerek abartılı bir söyleyişe başvurulmuştur. Abartılı söyleyiş çeviride korunmuştur.

Özgün metnin dilsel özelliklerinde öne çıkan artlama ve devrik cümle yapılarının da aşağıdaki tabloda (bkz. Tablo 12) gösterilen örneklerden yola çıktığımızda çeviride korunduğunu görmekteyiz.

Tablo 19. Kadim Denizcinin Ezgisi'nde dilsel özelliklerin aktarımı

Artılama	The Mariner, whose eye is bright, Whose beard with age is hoar, Is gone: and now the Wedding-Guest Turned from the Bridegroom's door. (dize 618-621, s.76)	Denizci ki parl parl gözleri Sakalına ak düşmüş yaşlılıktan Gitti: ve şimdi düğün davetlisi Geri döndü damadın kapısından. (dize 618-621, s.102)
Devrik Cümle	And some in dreams assuréd were Of the Spirit that plagued us so; Nine fathom deep he had followed us From the land of mist and snow. (dize 131-134, s.24)	Bazılarımız rüyalarından anladı ki, Bize eziyet eden bir ruh var; Dokuz kulaç derinlikten takip etmişti Sisler ve karlar diyarından beri bizi. (dize 131-134, s.50)

Tematik ve içeriksel özellikler söz konusu olduğunda ise kilit sözcüklerin tekrarıyla tematik yapının büyük ölçüde aktarıldığı görülmektedir. Ancak zaman zaman çeviride ortaya çıkan aksaklıklar tematik yapının da zarar görmesine sebep olmuştur. Örneğin özgün metinde denizci keşişle karşılaşmalarının ardından keşişin “ruhunu arındıracağımı” ve albatrosun kanını temizleyeceğini ifade etmektedir. Çeviride ise bu “nefesimi sıkıştırarak” karşılığıyla aktarılacak günah kefarete temasına ilişkin bir unsur eksik aktarılmıştır.

Bir üçüncü gördüm sesini duydum: Bu kutlu bir Keşişti! Yüksek sesle söylemekteydi Ormanda bestelediği ilahileri. Sıkıştırarak nefesimi benim ve temizleyecek Albatrosun kanını üzerimdeki. (dize 508-513, s.84)	I saw a third - I heard his voice: It is the Hermit good! He singeth loud his godly hymns That he makes in the wood. He'll shrieve my soul , he'll wash away The Albatross's blood. (dize 508-513, s.58)
---	--

Çeviri biçimsel olarak değerlendirildiğinde dize içi ve dize sonu uyakların bütünüyle takip edilmemesine bağlı olarak özgün metnin ses özelliklerini tam olarak aktaramamıştır. Biçimsel, tematik ve içeriksel olarak bütüncül olarak değerlendirildiğinde özgün metnin örtüşme içinde olsa da çevirideki genel olarak anlamsal aksaklıklar sebebiyle özgün metinle zayıf bir ilişki kurmaktadır.

4.3.2. Tuğrul Türkkan'ın ufuk, tavır, duruş ve çeviri projesi

Tuğrul Türkkan'ın çevirisinde özgeçmişleriyle ilgili herhangi bir bilgiye rastlanmadığı gibi, internet üzerinden yapılan araştırmalarda da bir sonuca ulaşılamamıştır. Adıyla etiketlenmiş tek çeviri bütüncemizde yer alan *Kadim Denizcinin Ezgisi*'dir. Dolayısıyla da çevirmenin çeviri ile ilgili hiçbir görüşüne de rastlanamamış, ufuk, tavır ve duruşu *Kadim Denizcinin Ezgisi* çevirisi çerçevesinde bulgulanmaya çalışılmıştır.

Çeviriden elde edilen verilere göre, Türkkan'ın çeviri yaklaşımının genel olarak tutarsız olduğunu, çevirmenin ağırlıklı olarak sözcüğü sözcüğüne bir çeviri gayreti içinde olduğu görülmektedir. Türkkan'ın sözcük ve ifade seçimine yönelik tercihleri zaman zaman yadırgatıcı olabilmektedir. Örneğin aşağıdaki kesitte sözcüklerin karşılığında anlamı bozan tercihler yer almasa da çevirmenin “hemencecik, kaymak gibi, dalgacık, limanın denizi, hareket yaptı” gibi sözcük seçimi ve ifade biçimi şiirin atmosferiyle uyuşmamaktadır.

Fakat hemencecik bir rüzgâr nefes verdi tepemde, Ne ses çıkardı, hareket yaptı ne de: Denizin üzerinde yoktu hiç izi Dalgacık ya da gölgesi içinde. (dize 452-455, s.80) ... Limanın denizi berraktı cam gibi, Kaymak gibi de dümdüz serilmişti! Ve yayılmıştı koya ayışığı, Ve de mehtabın zarif gölgesi. (dize 472-475, s.80)	But soon there breathed a wind on me, Nor sound nor motion made: Its path was not upon the sea, In ripple or in shade. (dize 452-455, s.54) ... The harbour-bay was clear as glass, So smoothly it was strewn! And on the bay the moonlight lay, And the shadow of the moon. (dize 472-475, s.54)
---	---

Çevirmen zaman zaman da dizeler arasındaki anlam bağlantılarını çözümleyemeyerek anlam oluşumunu olumsuz etkileyen çeviri tercihlerinde bulunduğu söylenebilir. Örneğin aşağıdaki alıntıda yer alan özgün metinden alınan kesitte denizcinin karşılaştığı keşiş betimlenmektedir. Keşişin sabah öğle ve akşam minder olarak çürümüş meşe kütüklerini kaplamış bir yosun kümesi üzerinde dua ettiği anlaşılmaktadır. Çeviride ise ilk iki ve son iki dize arasındaki anlamsal bağlantı koparılarak özgün metnin anlamının dışında bir bağlam kurulmuştur.

Diz çöker sabahleyin ve öğleyin veya akşam vakti Bir minderi var kocaman: Ki yosunlardır, çürümüş eski Meşe kütüklerinin saklayan. (dize 519-522, s.86)	He kneels at morn, and noon, and eve-- He hath a cushion plump: It is the moss that wholly hides The rotted old oak-stump. (dize 519-522, s.34)
--	--

Çevirinin biçimsel ve biçimsel çözümlemesi ve metin içi çeviri yaklaşımı çevirmenin çeviri ufkunun dar olduğu ve belirli bir çeviri tavır ve duruşuna sahip olmadığı kanısını uyandırmaktadır. Buna bağlı olarak Tuğrul Türkkan'ın çevirisinin belli bir proje çerçevesinde gerçekleştiğini söylemek de mümkün değildir. Çeviri özgün metnin herhangi bir özelliğini öne çıkarmamakta, metnin yüzeysel yapısını aktarmayı amaçlayan bir görüntü sergilemektedir.

4.4. Oğuz Baykara ve Yaşlı Denizci

The Rime of the Ancient Mariner şiirinin dördüncü çevirisi 2017 yılında Oğuz Baykara çevirisiyle *Yaşlı Denizci* başlığıyla Everest Yayınları tarafından yayınlanmıştır. Çeviride yazar ve çevirmenin kısa özgeçmişleri ve çevirmenin önsözü yer almaktadır. Bununla beraber, önceki çevirilerde de olduğu gibi çeviri Gustave Doré'nin illüstrasyonlarıyla zenginleştirilmiştir. Söz konusu baskıda özgün metin ve çeviri eser aynı sayfada karşılaştırmalı olarak okura sunulmuştur.

4.4.1. Yaşlı Denizci'nin çözümlenmesi

Oğuz Baykara'nın çevirisi bölüm ve dize sayısı, nazım birimlerinin sıralanışı ve bir araya getirilmesi bakımından özgün metinle örtüşme içindedir. Baykara Türkçede hece vurgusuna dayalı ölçü olmadığından çevirisini erek okur için aşına olabilecek on dörtlük hece ölçüsüyle aktarmıştır.

Uyak söz konusu olduğunda ise çeviride belli düzen içinde olmamakla beraber aşağıdaki tabloda (bkz.Tablo 13) görüldüğü gibi dize sonu uyağından faydalandığı görülmektedir.

Tablo 20. Yaşlı Denizci'nin uyak yapısı

Denizci durdurunca üç kişiden birini Adam çok sinirlenip hemen küplere bindi "Çakmak çakmak gözlerin o kırıl sakalınla Ne istersin be ahbap beni tez bırak" dedi. (çev. Baykara ¹¹ , dize 1-4, s.19)	A A B A	It is an ancient Mariner, And he stoppeth one of three. 'By thy long grey beard and glittering eye, Now wherefore stopp'st thou me? (dize 1-4, s.2)	A B C B
"Kurumuş boğazları, yanmış dudaklarıyla, Benim haykırışımı şaşkınca dinlediler, 'Şükürler olsun tanrım!' diyerek mutlulukla, Sonunda hep birlikte rahat bir iç çektiler: Sanki billur suları kana kana içtiler... (dize 162- 166, s.52)	A B A B B	With throats unslaked, with black lips baked, Agape they heard me call: Gramercy! they for joy did grin, And all at once their breath drew in, As they were drinking all. (dize 162-166, s.26)	A B C C B
"Denizcilere göre, artık cehennemliktim! Acılar bekliyordu, bundan böyle onları Feryat ediyorlardı, ben kuşun katiliydim, Ashında Albatrostu, estiren o rüzgârı Ah alçak, nasıl kıydın, razı olur mu tanrı? Ashında Albatrostu estiren o rüzgârı' (dize 91-95, s.39)	A B A B B B	And I had done a hellish thing, And it would work 'em woe: For all averred, I had killed the bird That made the breeze to blow. Ah wretch! said they, the bird to slay, That made the breeze to blow! (dize 91-95, s.18)	A B C B D B

Özgün metnin öne çıkan biçimsel unsurlarından olan sözcük ve dize düzeyinde tekrarın aktarımına baktığımızda aşağıdaki tabloda (bkz. Tablo 14) gösterilen örneklerden yola çıktığımızda ilk dörtlükle yer alan "ice" sözcüğünün tekrarının her ne kadar tekrar sayısı azaltılmış olsa da "buz" sözcüğünün tekrarıyla karşılandığı görülmektedir. Bununla birlikte takip eden kıtada tekrar edilen dördüncü ve altıncı dizelerin çeviride tekrarlarıyla korunduğu görülmektedir.

Tablo 21. Yaşlı Denizci'de sözcük ve dize düzeyinde tekrar

Sözcük düzeyinde tekrar	The ice was here, the ice was there, The ice was all around: It cracked and growled, and roared and howled, Like noises in a swound! (dize 59-62, s.12)	Sağı solu her yeri dört bir yanı buz sardı Enginde öbek öbek her tarafta buz vardı Çatırdarken inliyor, inlerken kükrüyordu, Baygın hasta misali sesler çıkarıyordu, (dize 59-62, s.31)
Dize düzeyinde tekrar	And I had done a hellish thing, And it would work 'em woe: For all averred, I had killed the bird That made the breeze to blow. Ah wretch! said they, the bird to slay, That made the breeze to blow! (dize 91-95, s.18)	"Denizcilere göre, artık cehennemliktim! Acılar bekliyordu, bundan böyle onları Feryat ediyorlardı, ben kuşun katiliydim, Ashında Albatrostu, estiren o rüzgârı Ah alçak, nasıl kıydın, razı olur mu tanrı? Ashında Albatrostu estiren o rüzgârı' (dize 91-95, s.39)

Çeviride söz sanatlarının aktarımına ilişkin karşılaştırmalı olarak sunulan tabloda (bkz. Tablo 15) görüleceği gibi Baykara'nın çevirisinde özgün metinden alınan örneklerde yer alan kişileştirme, benzetme, karşıtlık, abartma ve kapsamlayış söz sanatlarının büyük ölçüde korunduğu görülmekle beraber çevirmenin hece ölçüsü kullanımına ilişkin tercihlerinin söz sanatlarının aktarımında da sorunları beraberinde getirdiğini söylemek mümkündür. Örneğin kişileştirme örneğine baktığımızda özgün metinde ölüm ateşlerinin dans ettiği söylenmektedir. Çeviride ise ölüm ateşlerinin kol gezdiği

¹¹ Bu bölümde yer alan çeviriler söz konusu eserin Oğuz Baykara tarafından gerçekleştirilmiş çevirisinden alınmıştır. Bundan sonraki kesitlerde yalnızca dize ve sayfa numarası ile anılacaktır.

ifade edilmektedir. Benzer şekilde tablonun en sonunda yer alan abartma söz sanatına ilişkin örnekte tanrının varlığının şüpheli olduğu aktarılarak abartılı bir söyleyiş söz konusudur. Baykara'nın çevirisinde bu durum yine abartılı bir biçimde ancak deyimsel bir karşılıkla "Tanrı'nın terk ettiği perişan köşelerde..." biçiminde aktarılmıştır. Baykara hece sayına uyum sağlamak kaygısıyla dizelere ekleme ve çıkarmalar yapmış, erek okurun aşına olduğu deyimsel ve deyişsel ifadelere çevirisinde sıkça yer vermiştir.

Tablo 22. Yaşlı Denizci'de söz sanatları

Kişileştirme	About, about, in reel and rout, The death-fires danced at night; The water, like a witch's oils, Burnt green, and blue and white. (dize 127-130,s.22)	Evet evet sonunda bulmuştuk belamızı, Gece ölüm ateşi, artık kol geziyordu... Sulara yağ dökmüştü sanki bir cadı kızı, Bazen ak, bazen mavi yemyeşil yanıyordu... (dize 127-130,s.45)	Dans etmek gibi insana ait bir özelliğin "ölüm-ateşlerine" atfedilmesiyle gerçekleşen kişileştirme çeviride kısmen korunmuştur.
Benzetme	The bride hath paced into the hall, Red as a rose is she ; Nodding their heads before her goes The merry minstrelsy.(dize 33- 36, s.6)	Kırmızı bir gül gibi gelin eve buyurdu Yanakları pespembe yüzü sanki bir melek, Ozanlar ve ahali el pençe divan durdu Çalgı sevinçle çaldı, coştı davul dümbelek. (dize 33-36, s.23)	Salona giren gelin kırmızı bir güle benzetilmektedir. Benzetme çeviride korunmuştur.
Karşıtlık	Water, water, every where, And all the boards did shrink; Water, water, every where, Nor any drop to drink. (dize 116- 122, s.10)	"Her tarafta su vardı, her tarafta su, su, su! Gel gör ki bütün gemi kupkuruydu doğrusu... Her tarafta su vardı, her tarafta su, su, su! Gel gör ki damlası yok dudaklar gülkurusu... (dize 116-122, s.43)	Okyanusun ortasında bulunmalarına rağmen içecek bir damla suya muhtaç olmaları yoluyla kurulan karşıtlık çeviride kısmen korunmuştur.
Kapsamlılaş	The western wave was all a- flame, The day was well nigh done! (dize 171-172, s.26)	Alevler içindeydi batıdaki dalgalar, Karardı neredeyse akşam olunca hava (dize 171-172, s.53)	"western wave" sözcüğü ile denizin kastedilmesi kapsamlılaş örneği oluşturmaktadır. Söz sanatı çeviride korunmuştur.
Abartma	O Wedding-Guest! this soul hath been Alone on a wide wide sea: So lonely 'twas, that God himself Scarce seeméd there to be. (dize 597-600, s.74)	Ey düğün davetlisi, ben naçiz bir gezgünüm, Ne belalar atlattım o engin denizlerde... Yalnız ve tek başıma seyrüsefer eyledim Tanrı'nın terk ettiği perişan köşelerde... (dize 597-600, s.139)	Denizcinin okyanustaki yalnızlığı Tanrının varlığı bile nadirdi denerek abartılı bir söyleyişe başvurulmuştur. Abartılı söyleyiş çeviride kısmen korunmuştur.

Özgün metnin aşağıdaki tabloda (bkz. Tablo 16) örneklenen dilsel özelliklerinden olan artlamalar ve devrik cümle yapıları söz konusu olduğunda Baykara'nın çeviri tercihlerinin artlamaların aktarımının önünde engel teşkil ettiğini söylemek mümkündür. Baykara'nın hece ölçüsünü takip etmek amacıyla yaptığı eklemeler dizeleri kendi içinde kapatmış, yargının sonraki dizeye aktarılmasının önüne geçmiştir. Buna karşın Baykara çevirisinde devrik cümlelere sıkça yer vermiştir.

Tablo 23. Yaşlı Denizci'de dilsel özelliklerin aktarımı

Artılama	The Mariner, whose eye is bright, Whose beard with age is hoar, Is gone: and now the Wedding-Guest Turned from the Bridegroom's door. (dize 618-621, s.76)	Yılların yıprattığı sakalı ağarmıştı Gözleri çakmak çakmak yanan bu denizcinin. Uzaklaşınca ordan davetli baka kaldı Kapısını terk etti, artık düğün evinin. (dize 618-621, s.143)
Devrik Cümle	And some in dreams assuréd were Of the Spirit that plagued us so; Nine fathom deep he had followed us From the land of mist and snow. (dize 131-134, s.24)	Bazı denizcilere rüyada malum oldu, Meğer bir habis ruhmuş, musallat olan bize, Dokuz kulaç derinde bizi izledi durdu, Karlı sisli diyardan bu kaynayan denize...(dize 131-134, s.47)

Çeviri özgün metinle tematik ve içeriksel boyutta büyük oranda örtüşme içinde olsa da çevirmenin yaratılmak istenen etkiyi daha çok erek okurun aşına olduğu deyimsel ve deyişsel ifadeler yoluyla kurduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra sözcük, deyim ve deyiş seçimleriyle şiirin tonundan zaman zaman uzaklaştığı görülmektedir. Baykara'nın çevirisini üzerine kurduğu on dörtlük hece ölçüsü özgün metnin biçimsel özelliklerinin aktarımı söz konusu olduğunda birtakım kayıplara neden olduğu görülmektedir. Biçimsel özelliklerden söz sanatları büyük ölçüde aktarılmış olsa da, hece ölçüsünün kullanımına bağlı olarak dizeler kısmen uzatılmış, sözcük ve dize düzeyindeki tekrarlar ve artlamalar zaman zaman yok edilmiştir.

4.4.2. Oğuz Baykara'nın ufuk, tavır, duruş ve çeviri projesi

Afyon Bolvadin'de doğan Oğuz Baykara, orta öğretimini burada tamamlamış, daha sonra İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde yükseköğrenime başlamıştır. Öğrencilik yıllarında turist rehberliği yaparken dillere olan ilgisini keşfetmiş ve Boğaziçi Üniversitesi'nde Dilbilim alanında yüksek lisans eğitimi almıştır. Yüksek lisans sonrası Japonya'ya giderek orada Japon dili ve edebiyatında doktora eğitimini tamamlamıştır. Türkiye'ye dönüşünde Boğaziçi Üniversitesi Çeviribilim Bölümünde şiir çevirisi dersleri vermiş, şiir çevirisine merakı bu yıllarda artmıştır. Baykara halen Yeditepe Üniversitesi Çeviribilim bölümünde ders vermeye devam etmektedir. Çevirmenin Japoncadan Türkçeye öykü, roman ve şiir türünde çevirilerinin ve İngilizceden Türkçeye şiir çevirilerinin yanı sıra Japon kültürü ve edebiyatı konusunda telif eserleri de bulunmaktadır.

Baykara'nın söylemlerinden yola çıktığımızda özellikle şiir çevirisi söz konusu olduğunda biçimi öncelendiği görülmektedir. Baykara 2020 yılında katıldığı TRT Radyo 1'deki "Çevirmen Notları" programında ifade ettiğine göre özellikle çağdaş olmayan eserlerin çevirisinde çevirmen boşlukları doldurmalı, özgün şiiri, erek şiir geleneğine paralel bir biçim üzerine inşa etmelidir. Baykara'nın söylemlerinde doğrudan dile getirdiği "boşlukları doldurarak erek şiir geleneğine paralel biçim inşa etme", "Türkçede şiir tadında" ve tanıtım yazılarında Baykara'nın çevirisini tanımlayan "özgün şiire bir Türkçe sadâ kazandırma çabası" ifadelerinden, çevirmenin çeviri ufkunun erek odaklı çeviri pratiği ile kesiştiği görülmektedir.

Baykara'nın görüşlerinin çevirisinde de karşılık bulduğunu söylemek mümkündür. Çeviriyi üzerine kurduğu hece sayısına dayalı ölçü ve sıkça başvurduğu deyimsel ve deyişsel ifadelerle çeviri Türkçe yazılmış bir şiir izlenimi uyandırmaktadır. Dahası çevirmenin biçimi özgün metnin biçiminin önüne geçmektedir. Örneğin aşağıdaki kesitte Baykara'nın kendine has biçimine ilişkin özellikleri görmek mümkündür. İlk dörtlükte denizci ve düğün konuğunun ilk karşılaşmaları aktarılmaktadır. Denizcinin

parlayan gözleri şiirde dinleyen kişiyi etkisi altına aldığı vurgulamak amacıyla sıkça tekrar edilmektedir. Dolayısıyla düğün misafiri de isteksiz olmasına karşın üç yaşında bir çocuk gibi denizeyi dinler. Baykara'nın çevirisinde bu durum "gözlerini dikmek, taşlaşmak, kuzu kuzu dinlemek" gibi deyimsele ifadelerle karşılanarak aktarılmıştır.

He holds him with his glittering eye-- The Wedding-Guest stood still, And listens like a three years' child: The Mariner hath his will. (dize 13-16, s.5)	Fakat denizci bu kez, dikmişti gözlerini, Misafirimiz sanki taşlaşmıştı yerinde, Dinledi kuzu kuzu, minik bir bebek gibi, İşte o an denizci, ulaştı dileğine. (dize 13-16, s.21)
---	--

Oğuz Baykara okura nasıl bir çeviri okuyacağını önsözünde bildirmekte, dolayısıyla projesini açıkça okurla paylaşmaktadır. Önsözde Baykara, çeviri projesinde dize sonu uyakların yanı sıra hece ölçüsünün de kullanılmış olduğunu belirtmektedir. Çevirinin tanıtım yazısında vurgulanan "özgün şiire bir Türkçe sadâ kazandırma" iddiasından çevirmenin çeviri duruşuyla paralel olarak projesinin erek odaklı, sanki Türkçe yazılmış gibi bir çeviri ortaya koymayı amaçladığı anlaşılabilir. Bu ifadeden çevirmenin kendinden önceki çeviriler kadar özgün metnin de ötesine geçme iddiası taşıdığı söyleyebiliriz.

4.5. Hande Koçak ve Yaşlı Denizcinin Ezgisi

Hande Koçak'ın *Yaşlı Denizcinin Ezgisi* başlığıyla İş Bankası Kültür Yayınları'ndan çıkan çevirisi 2018 yılında yayınlanmıştır. Söz konusu baskıda şiir, Anthony Burgess'in Coleridge ve şiiriyle ilgili incelemelerini içeren bir önsöz, kısa bir çevirmen notu, Coleridge'in eserlerine ilişkin bir kaynakçayla birlikte sunulmuştur. Yine önceki çevirilerde de olduğu gibi Gustave Doré'nin illüstrasyonları şiire eşlik etmektedir.

4.5.1. Yaşlı Denizcinin Ezgisi'nin çözümlenmesi

Hande Koçak'ın çevirisi biçimsel açıdan değerlendirildiğinde dize sayısı, bölümlerin sıralanışı ve dizelerin düzeni ve kümelenişi bakımından örtüşme içindedir. Ancak ölçü ve iç uyakların bulunmayışı ve aşağıdaki tabloda (bkz. Tablo 17) da görüldüğü gibi uyak düzeninin düzensizlik göstermesiyle özgün metnin biçimsel unsurlarını da bütünüyle yansıtamamıştır.

Tablo 24. Yaşlı Denizcinin Ezgisi'nin uyak yapısı

Yaşlı bir Denizci'ydi belli ki Durdurdu üçünden birini "Uzun kır sakalın, ışıldayan gözlerinle Niye durdurdun ki sen beni? (çev. Koçak ¹² , dize 1-4, s.3)	A A B A	It is an ancient Mariner, And he stoppeth one of three. 'By thy long grey beard and glittering eye, Now wherefore stopp'st thou me? (dize 1-4, s.2)	A B C B
Kırmızı dudakları, görünüşü arsız, Altın sarısı bukleleri: Teni bembeyaz cüzzamlı gibi,	A B B C	Her lips were red, her looks were free, Her locks were yellow as gold:	A B A A

¹² Bu bölümde yer alan çeviriler söz konusu eserin Hande Koçak tarafından gerçekleştirilmiş çevirisinden alınmıştır. Bundan sonraki kesitlerde yalnızca dize ve sayfa numarası ile anılacaktır.

Odur YAŞARKEN ÖLME Karabasanı Onun soğuşunda akmaz insanın kanı. (dize 190-194, s.22)	C	Her skin was as white as leprosy, The Night-mare LIFE-IN- DEATH was she, Who thicks man's blood with cold. (dize 190-194, s.14)	B
Ne sönük ne kızıldı, Tanrı'nın başı sanki Yükseldi ufukta görkemli Güneş: Öldürmüştüm işte, hepsi emindi O kuş getirmişti pusu ve sisi. "Caizdir," dediler, "sisi ve pusu getiren Böyle kuşların katli." (dize 97- 102, s.13)	A B A A C A	Nor dim nor red, like God's own head, The glorious Sun uprist: Then all averred, I had killed the bird That brought the fog and mist. "Twas right, said they, such birds to slay, That bring the fog and mist. (dize 97-102, s.20)	A B A B A B

Balad türündeki şiirde biçimsel olarak öne çıkan unsurlardan ilki sözcük ve dize düzeyinde tekrardır. Hande Koçak'ın çevirisinde sözcük düzeyindeki tekrarların büyük ölçüde aşağıdaki tabloda (bkz. Tablo 18) örneklendiği gibi korunduğu görülmektedir. Hatta çevirmen özgün metinde üç defa tekrarlanan "ice" sözcüğünün "buz" karşılığıyla dört defa tekrar ederek özgün metinden daha kuvvetli bir bağlam ortaya koymuştur. Diğer yandan dize düzeyinde tekrar söz konusu olduğunda dört ve altıncı dizelerdeki tekrarın çeviride çevirmenin getirdiği yorumla değiştirilerek silindiği görülmektedir.

Tablo 25. Yaşlı Denizcinin Ezgisi'nde sözcük ve dize düzeyinde tekrar

Sözcük düzeyinde tekrar	The ice was here, the ice was there, The ice was all around: It cracked and growled, and roared and howled, Like noises in a swound! (dize 59-62, s.12)	Nereye baksan buz, buz, buz Buz her yanımız: Çatırdadı hırıldadı gürlledi uğuldadı Bayıldık sandık duyunca bunları! (dize 59-62, s.9)
Dize düzeyinde tekrar	And I had done a hellish thing, And it would work 'em woe: For all averred, I had killed the bird That made the breeze to blow. Ah wretch! said they, the bird to slay, That made the breeze to blow! (dize 91-95, s.18)	Yaptığım şey cehennemi Onlara elem verdi Öldürmüştüm, hepsi emindi Rüzgârı o kuş getirmişti. "Ah sefil!" dediler, "Katledilen o kuş Rüzgârın efendisiydi!" (dize 91-95, s.13)

Her ne kadar yukarıdaki örnekte dize düzeyinde tekrarın yok olduğu görülse de bu durum çevirinin geneline yansımış bir çeviri stratejisi konumunda değildir.

Melek topluluğu bu, her biri el salladı:
Ne mübarek manzaraydı!
...
Melek topluluğu bu, el salladı her biri,
Çıt çıkarmadı- (dize 492-497, s.51)

Çeviride Tablo 19'da sunulan söz sanatlarının aktarımına baktığımızda kişileştirme, karşıtlık ve abartmanın çeviride korunduğunu görmekteyiz. Buna karşın gelinin kırmızı bir güle benzetildiği "red as

rose” ifadesi çeviride “bir gül kadar kızarmıştı” biçiminde karşılanarak benzetmenin işlevi bozulmuştur. “kızarmıştı” sözcüğü utancı çağrıştırmakta gelinin utançtan kızardığını akla getirmektedir. Ancak özgün metinde betimlenen gelinin dış görünüşüdür. Benzer şekilde “western wave” ifadesi “batıdaki sular” biçiminde karşılanarak kapsamlı söz sanatı eksik aktarılmıştır.

Tablo 26. Yaşlı Denizcinin Ezgisi’nde söz sanatları

Kişileştirme	About, about, in reel and rout, The death-fires danced at night; The water, like a witch's oils, Burnt green, and blue and white. (dize 127-130,s.22)	Daha neler neler, ileri geri Ölüm ateşleri dans etti geceleri; Su, cadı kazanında yağ gibi Yemyeşil tutuştu, beyaz ve mavi. (dize 127-130,s.17)	Kişileştirme çeviride korunmuştur.
Benzetme	The bride hath paced into the hall, Red as a rose is she; Nodding their heads before her goes The merry minstrelsy. (dize 33-36, s.6)	Gelin solon salona attı a adımını Bir gül kadar kızarmıştı Önüden gidiyordu o şen şakrak çalgıcılar Sallayarak başlarını. (dize 33-36, s.5)	Salona giren gelin kırmızı bir güle benzetilmektedir.
Karşıtlık	Water, water, every where, And all the boards did shrink; Water, water, every where, Nor any drop to drink. (dize 116-122, s.10)	Su, su, her yanda Ve çekti tüm borda; Su, su, her yanda Yok içmeye bir damla. (dize 116-122, s.15)	Okyanusun ortasında bulunmalarına rağmen içecek bir damla suya muhtaç olmaları karşıtlığa bir örnek oluşturur.
Kapsamlı	The western wave was all a-flame, The day was well nigh done! (dize 171-172, s.26)	Batı'daki sular alazlandı Akşama çok az kaldı! (dize 171-172, s.21)	Batı dalgası anlamına gelen “western wave” sözcüğü ile denizin kastedilmesi kapsamlı örneği oluşturmaktadır
Abartma	O Wedding-Guest! this soul hath been Alone on a wide wide sea: So lonely 'twas, that God himself Scarce seeméd there to be. (dize 597-600, s.74)	Ey düğünü davetlisi! Bu can yalnızdı Uçsuz bucaksız bir denizde: Öyle ıssızdı ki, Tanrı'nın kendisi bile Pek uğramaz oraya bence. (dize 597-600, s.58)	Denizcinin okyanustaki yalnızlığı Tanrının varlığı bile nadirdi denerek abartılı bir söyleyişe başvurulmuştur.

Dize düzeyinde tekrarda da olduğu gibi çeviride kişileştirme söz sanatının kullanımına ilişkin çok sayıda örnek bulabiliriz. Örneğin aşağıdaki dörtlükte “beğenmedi” sözcüğünün kullanımıyla insana özgü bir özellik cansız bir varlığa yüklenmiştir.

Ay devinerek tırmandı göğe,
Beğenmedi hiçbir yeri
Yükseldi aheste aheste
Yanında bir yıldız, belki iki- (dize 263-266, s.31)

Yine benzetme sanatı da çeviride kendine sıkça yer bulan söz sanatlarından biridir. Aşağıda yer alan örnekte de görüleceği gibi Denize vuran ay ışığı nisan ayında parlayan kırağıya benzetilmiştir.

Hüzmeleri açık denizle alay etti
 Kırağı serpen Nisan gibi;
 Geminin muazzam gölgesi nereye vursa
 Tılsımlı su yangın yeri
 Dalgasız, korkunç bir alaca. (dize 267-271, s.31)

Dilsel özellikler arasında öne çıkan artlama ve devrik cümle yapısının çevirisine baktığımızda Tablo 20'den de anlaşıldığı gibi artlamanın korunarak aktarıldığını ancak devrik cümle yapısının kurallı bir biçimde aktarıldığı görülmektedir. Yine de çeviride bu örnek dışında devrik cümle yapısına sıkça başvurulmaktadır.

Tablo 27. Yaşlı Denizcinin Ezgisi'nde dilsel özelliklerin aktarımı

Artlama	The Mariner, whose eye is bright, Whose beard with age is hoar, Is gone: and now the Wedding-Guest Turned from the Bridegroom's door. (dize 618-621, s.76)	Sakalı yaşlılıktan ağırmış Gözleri alev alev yanan o denizci Çekip gitti: ve düğün davetlisi Damadın kapısından döndü geri. (dize 618-621, s.60)
Devrik cümle	And some in dreams assuréd were Of the Spirit that plagued us so; Nine fathom deep he had followed us From the land of mist and snow. (dize 131-134, s.24)	Bazıları rüyalarında gördü Bize musallat olan ruh oydu; Sis ve kar diyarından beri izliyordu Dokuz kulaç derinden geliyordu. (dize 131-134, s.17)

Tematik ve içeriksel düzlemde ise çeviri özgün metnin tematik yapısını büyük oranda yansıtmayı başarmıştır. Çevirmenin sözcük seçiminde “serdümen, volta vurmak, ıskarmoz, seren” denizcilik terimlerini tercih etmiş olması da dikkat çekmektedir.

Hande Koçak'ın çevirisinin biçimsel, biçimsel, tematik ve içeriksel özelliklerini bütüncül olarak değerlendirdiğimizde biçimsel olarak dize sayısı, dizelerin kümelenişi ve bölümlerin sıralanışı bakımından özgün metinle uyum sağlamakla birlikte uyak dizilimi bakımından özgün metinden ayrıldığı görülmektedir. Biçimsel ve tematik özellikler söz konusu olduğunda ise söz sanatlarının büyük ölçüde aktarılması ve tematik yapının korunmasıyla özgün metinle örtüşme içinde olduğunu söyleyebiliriz.

4.5.2. Hande Koçak'ın ufuk, tavır, duruş ve çeviri projesi

1982 yılında Erzurum'da doğan Hande Koçak ve 2004 yılında İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden mezun olmuş, 2009 yılında Bilgi Üniversitesi'nden karşılaştırmalı edebiyat alanında yüksek lisans derecesini almıştır. Halen Yeni Türk Edebiyatı alanında doktora eğitimini sürdürmekte, İş Bankası Kültür Yayınlarında editörlük yapmakta, çeşitli dergilerde eleştiri, inceleme, tanıtım ve öykü türünde yazılar yazmaktadır. Çevirmenin kurmaca ve şiir türünde telif eserleri de bulunmaktadır. İngilizceden çeviri yapan çevirmen ağırlıklı olarak kuramsal metin çevirileri gerçekleştirmiştir.

Hande Koçak'ın çeşitli dergilerde yazın kuramı üzerine söylem üretmesine karşın genel olarak çeviriye özel olarak kendi çevirilerine ilişkin söylemlerine rastlanmamıştır. Dolayısıyla ufuk, tavır ve duruşuna ilişkin tespitler incelenen çeviri ile sınırlı kalmaktadır. Koçak çevirisinde zaman zaman erek kültüre özgü

ifadelerin yer aldığı bir dil tercih etmiştir. Örneğin aşağıda yer alan dizelerde “içi gitti, buz kesti” gibi deyimlerin kullanımı dikkat çekmektedir.

Düğün davetlisinin içi gitti (dize 37, s.7)

.....

Birden nasıl da buz kesti (dize 52, s.7)

Çeviride çevirmenin çeviri yaklaşımına ilişkin göze çarpan noktalar, özgün metnin uyak düzeninin birebir takip edilmemiş olması, çeviride erek kültüre özgü dilsel ifadelerle yer vermiş olmasıdır. Yine de çevirmenin belirgin bir çeviri tavır ve duruşuna sahip olduğundan söz etmek mümkün görünmemektedir. Çevirmenliğin yanı sıra editör olarak da yayıncılık sektörünün içinde olan çevirmen daha çok genel okur kitesine yönelik akıcı ve kolay okunur bir çeviri gerçekleştirme gayreti içinde görünmektedir. Dolayısıyla çeviri ufkunun da bu çerçevede erek odaklı çeviri pratikleriyle şekillenmiş olduğu söylenebilir.

Koçak çevirisine bir önsöz yazmış olsa da yazdığı önsözde çeviri projesine değinmemektedir. Çeviri çözümlemesinden elde ettiğimiz veriler doğrultusunda da özgün metnin herhangi bir unsurunu ön plana çıkarmayı amaçlamadığı görülmektedir. Çevirinin tanıtım yazısında çeviriyle ilişkin tek ifade bunun “yepyeni” bir çeviri olduğudur. Gürçağlar’ın da vurguladığı gibi yayınevleri saygın olarak kabul edilen metinlerin satışını garanti olarak görmekte (2020, s.487) ve kendi versiyonlarını kataloglarına dahil etmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda Hande Koçak’ın çeviri projesinin amacı erek kültürde kabul görebilecek yeni bir çeviri ortaya koymaktır diye düşünülebilir.

4.6. İrem Nur Polat ve *İhtiyar Gemici*

İrem Nur Polat’ın çevirisiyle 2019 yılında *İhtiyar Gemici* başlığıyla Gece Kitaplığı tarafından yayınlanan çeviri eserin Türkçedeki altıncı çevirisi konumundadır. Söz konusu baskıda yanmetin olarak çevirmene ait önsöz, yazarın ya da dönemin özelliklerine ilişkin bir yazı ve diğer çevirilerde yer alan görseller bulunmamaktadır.

4.6.1. *İhtiyar Gemici*’nin çözümlemesi

İrem Nur Polat’ın çevirisini biçimsel, biçimsel ve tematik içeriksel olarak incelediğimizde özgün metnin bu özelliklerinden her birine yüzeysel bir yaklaşım sergilediği görülmektedir. Çeviride özgün metnin biçimi bölümlerin sıralanışı, dizelerin dağılımı ve kümelenişi üzerinden yansıtılabilmiş, ölçü ve uyak düzeni gibi biçimsel öğeler ya tamamen göz ardı edilmiş ya da çok sınırlı bir biçimde çeviride yer bulmuştur. Dolayısıyla da çeviri özgün metnin ses yapısını ve ritmini yansıtmaktan uzak kalmıştır. Aşağıdaki tabloda (bkz. Tablo 21) çeviride özgün metnin uyak şemasının dışında bir uyak yapısı kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 28. *İhtiyar Gemici*’nin uyak yapısı

Bu ihtiyar bir gemici	A	It is an ancient Mariner,	A
Üçünden birini durdu	B	And he stoppeth one of three.	B
Uzun gri sakalınla parıldayan gözlerini	A	'By thy long grey beard and glittering eye,	C
Ne diye durdursun beni ne bu şimdi (çev. Polat ¹³ , dize 1-4, s.5)	A	Now wherefore stopp'st thou me? (dize 1-4, s.2)	B

¹³ Bu bölümde yer alan çeviriler söz konusu eserin İrem Nur Polat tarafından gerçekleştirilmiş çevirisinden alınmıştır. Bundan sonraki kesitlerde yalnızca dize ve sayfa numarası ile anılacaktır.

Kireç gibi boğazlar, kapkara yanmış dudaklar, İşttiler sesimi, şaşp kalmışlardı, Teşekkürler! dedim ben keyifle sırtıp güldüler, Bir solukta havayı çektiler, Sanki yutacaklardı. (s dize 162-166,.11)	A B A A B	With throats unslaked, with black lips baked, Agape they heard me call: Gramercy! they for joy did grin, And all at once their breath drew in, As they were drinking all. (dize 162-166, s.26)	A B C C B
Cehennem bir şey de bu yaptığım Keder iş başındaydı Bilirdi hepsi kuşu öldürdüm Esmesi sağlayan bu rüzgârı Alçak herif nasıl yok ettin kuşu Bu rüzgârı sana sağlayamı (dize 91-95, s.8)	A B A B C B	And I had done a hellish thing, And it would work 'em woe: For all averred, I had killed the bird That made the breeze to blow. Ah wretch! said they, the bird to slay, That made the breeze to blow! (dize 91-95, s.18)	A B C B D B

Tablo 22'de örneklenen ses ve sözcük düzeyindeki tekrar söz konusu olduğunda ilk dörtlükte yer alan "ice" sözcüğünün tekrarı çeviride "buz" sözcüğünün tekrarıyla korunmuştur. Sonraki kıtada dört ve altıncı dizede yer alan dize düzeyindeki tekrarı ise çeviride bozulduğu görülmektedir.

Tablo 29. İhtiyar Gemici'de sözcük ve dize düzeyinde tekrar

Sözcük düzeyinde tekrar	The ice was here, the ice was there, The ice was all around: It cracked and growled, and roared and howled, Like noises in a swound! (dize 59-62, s.12)	Her taraf buz, her taraf buz Her taraf buz çevremizde Çatırdadı, homurdandı, kükredi, uğuldadı, Gürültüsü sanki mest edercesine (dize 59-62, s.7)
Dize düzeyinde tekrar	And I had done a hellish thing, And it would work 'em woe: For all averred, I had killed the bird That made the breeze to blow. Ah wretch! said they, the bird to slay, That made the breeze to blow! (dize 91-95, s.18)	Cehennem bir şey de bu yaptığım Keder iş başındaydı Bilirdi hepsi kuşu öldürdüm Esmesi sağlayan bu rüzgârı Alçak herif nasıl yok ettin kuşu Bu rüzgârı sana sağlayamı (dize 91-95, s.8)

Çeviride söz sanatlarının kullanımına baktığımızda ise Tablo 23'te görüldüğü gibi söz sanatlarının büyük ölçüde aktarıldığı görülmektedir.

Tablo 30. İhtiyar Gemici'de söz sanatları

Kişileştirme	About, about, in reel and rout, The death-fires danced at night; The water, like a witch's oils, Burnt green, and blue and white. (dize 127-130,s.22)	Fırl fırl dönüyor, etrafı tarumar ediyor, Gece vakti ölüm alevleri dans etti, Su cadıların yağmı anımsatır, Yandı yeşil, beyaz ve mavi. (dize 127-130,s.9)	Kişileştirme çeviride korunmuştur.
Benzetme	The bride hath paced into the hall, Red as a rose is she ; Nodding their heads before her goes The merry minstrelsy.(dize 33-36, s.6)	Gelin girdi salona, Bir gül misali kırmızı, Onun önünde başını sallayan, Mesut âşıklar takımı. (dize 33-36, s.6)	Salona giren gelin kırmızı bir güle benzetilmektedir.
Karşıtlık	Water, water, every where, And all the boards did shrink; Water, water, every where,	Su, su, her yanda Ve çekti tüm borda; Su, su, her yanda	Okyanusun ortasında bulunmalarına rağmen içecek bir damla suya muhtaç

	Nor any drop to drink. (dize 116-122, s.10)	Yok içmeye bir damla. (dize 116-122, s.15)	olmaları karşılığa bir örnek oluşturur.
Kapsamlayış	The western wave was all a-flame, The day was well nigh done! (dize 171-172, s.26)	Batıda alev gibi dalgalar O zaman gün sona erdi (dize 171-172, s.12)	Batı dalgası anlamına gelen "western wave" sözcüğü ile denizin kastedilmesi kapsamlayış örneği oluşturmaktadır
Abartma	O Wedding-Guest! this soul hath been Alone on a wide wide sea: So lonely 'twas, that God himself Scarce seeméd there to be. (dize 597-600, s.74)	Ey düğün misafiri bu ruh Tek başıydı haşin denizde O kadar ıssız bir yerdi ki Zar zor görülebilirdi tanrı bile (dize 597-600, s.27)	Denizcinin okyanustaki yalnızlığı Tanrının varlığı bile nadirdi denerek abartılı bir söyleyişe başvurulmuştur.

Ancak çevirmenin göstermiş olduğu sözcüğü sözcüğüne çeviri yaklaşımı söz sanatlarının canlılığını yitirmesine ve zaman zaman anlaşılmayan ifadelerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Örneğin kapsamlayış örneğinin görüldüğü dörtlükte söz sanatı aktarılmış olmasına karşın dörtlük bütüncül olarak bakıldığında anlamdan yoksun bir görüntü sergilemektedir.

Batıda alev gibi dalgalar
O zaman gün sona erdi
Batıdaki dalgaların üstünde kıl payı
Güneş parlak güneşte dinlendi (dize 171-174, s.12)

Benzer bir durum aşağıdaki Tablo 24'te de görüldüğü gibi şiirin dilsel özelliklerinin aktarımında da karşımıza çıkmaktadır. Çeviride ilk iki dizedeki yargının sonraki dizede tamamlanmasıyla ortaya çıkan artlamanın ve devrik cümle yapılarının çeviriye aktarıldığı görülmektedir. Ne var ki her iki dörtlük de anlamsal bütünlüğe sahip değildir.

Tablo 31. İhtiyar Gemici'de dilsel özelliklerin aktarımı

Artılama	The Mariner, whose eye is bright, Whose beard with age is hoar, Is gone: and now the Wedding-Guest Turned from the Bridegroom's door. (dize 618-621, s.76)	Parlak gözleriyle denizci Gitti ağırmış sakalıyla Şimdi düğün misafiri döndü geri Güvey odasından orada (dize 618-621, s.28)
Devrik cümle	And some in dreams assuréd were Of the Spirit that plagued us so; Nine fathom deep he had followed us From the land of mist and snow. (dize 131-134, s.24)	Emin oldu bazıları rüyalarından, Bu eziyeti başlarına verendendi, Dokuz kulaç derinlikte bizi izliyordu, Sis ve kar diyarından geldi. (dize 131-134, s.24)

Tematik ve içeriksel açıdan yaklaşıldığında da, yukarıdaki örneklerde olduğu gibi çeviriye bir kod çözücü gibi yaklaşan çevirmen kilit sözcüklerin aktarımında görece başarılı olsa da sözcüklerin kâğıt üzerindeki varlığı özgün metnin bütüncül atmosferini yakalamak konusunda başarı sağlanamayacağını gösterir niteliktedir. Bu yönüyle de çevirinin aksayan yapısı tematik ağların ortaya çıkışını da askıda bırakan muğlaklıkları içinde barındırmaktadır. Örneğin özgün metinde aşağıdaki dörtlükte denizcinin cılız

silueti denizin içindeki kumların kıvrımlarına benzetilmektedir. Çeviride ise bu benzetme ortadan kaldırılmış, dizenin bağlamla ilişkisi kopmuş gibi tek başına durmaktadır.

İhtiyar gemici korkarım senden
O cılız ellerinden korkarım
Uzunsun sırk gibisin ve de kumral
Bürümüş sanki deniz kumlarını kıvrım (dize 224-227, s.14)

Çeviri biçimsel olarak incelendiğinde sözcüğü sözcüğüne çeviriden kaynaklı özgün metnin biçimsel özellikleri arasında yer alan devrik cümle yapıları ve artlamalar korunmuş olsa da şiir dilinin özellikleri arasındaki söz sanatları canlılığını yitirmiş, zaman zaman da çeviri hatalarıyla anlaşılmayan ifadelere dönüşmüştür.

4.6.2. İrem Nur Polat'ın ufuk, tavır, duruş ve çeviri projesi

İrem Nur Polat da görünmez bir çevirmen olarak karşımıza çıkmaktadır. Kendisiyle ilgili hiçbir bilgiye ulaşmak mümkün olmamıştır. Ufuk, tavır ve duruşuna metin içi incelemelerden yola çıktığımızda çevirmenin çeviri ufkunun oldukça sınırlı, çeviri duruş ve tavrının ise şekillenmemiş olduğunu söylemek mümkündür. Örnekleme gerekirse aşağıdaki dördünlüğün çevirisinde sözcüklerin yüzeysel anlamlarından yola çıkıldığı gözlemlenmiştir. İlk dizedeki "silly" sözcüğü eski kullanımda "alelade, gösterişsiz, hantal" anlamlarını taşırken çeviride günümüz kullanımında ilk akla gelen "aptal" karşılığı tercih edilmiştir. Bununla birlikte üçüncü dizedeki hem rüya görmek hem de hayal etmek anlamındaki "dream" fiili hayal etmek sözcüğü ile karşılanarak özgün metnin bağlamından uzaklaştığı görülmektedir.

Güvertedeki aptal kovalar Uzun süre orada kalmıştı Çiğ ile dolduklarını hayal ettim Uyandığımda ise yağmur yağmıştı (dize 297-300, s.17)	The silly buckets on the deck, That had so long remained, I dreamt that they were filled with dew; And when I awoke, it rained. (dize 297-300, s.42)
---	---

Tüm bunlara bağlı olarak ve çevirinin hem biçimsel hem biçimsel hem de tematik ve içeriksel olarak sergilediği parçalı görüntü göz önünde bulundurulduğunda çevirinin belli bir proje çerçevesinde gerçekleştirilmediği anlaşılmaktadır.

4.7. Osman Tuğlu ve Yaşlı Denizci

Şiirin son çevirisi Osman Tuğlu tarafından gerçekleştirilen *Yaşlı Denizci* başlığıyla 2019 yılında Coleridge Kabalcı Yayınevi tarafından Samuel Taylor Coleridge'in üç şiirini içeren seçki içerisinde yayınlanmıştır. Çeviride aynı zamanda seçkinin editörlüğünü de üstlenen çeviribilimci Prof. Dr. Mine Yazıcı'nın önsözü ve yazar hakkında yazısı, aynı zamanda Gustave Doré'nin illüstrasyonları bulunmaktadır. Çeviri özgün metinle karşılaştırmalı olarak sunulmuştur.

4.7.1. Yaşlı Denizci'nin çözümlenmesi

Osman Tuğlu'nun çevirisi biçimsel özellikleri bakımından incelendiğinde bölümlerin sıralanışı, dizelerin bir araya getirilişi ve kümelenişi bakımından özgün metni takip ettiği görülmektedir. Bunun yanı sıra aşağıdaki tabloda (bkz. Tablo 25) örneklendiği gibi çeviride özgün metnin uyak düzenine

paralel bir uyak düzeni kullanılmıştır. Ancak özgün metnin bir başka özelliği olan hece ölçüsü ve iç uyaklar çeviride korunmamıştır. Bu yönüyle özgün metnin ritmi çeviriye bütünüyle yansımamıştır.

Tablo 32. Yaşlı Denizci'nin uyak yapısı

Damadın kapısı açık herkese, Ben oluyorum en yakın akrabası; Misafirler geldi başladı düğün Duyuluyor bak şamatası. (çev. Tuğlu ¹⁴ , dize 5-8, s.23)	A B C B	"The Bridegroom's doors are opened wide, And I am next of kin ; The guests are met, the feast is set: May'st hear the merry din." (dize 5-8, s.2)	A B C B
Dudakları kırmızıydı, bakışları boş, Sarı saçları altın: Cüzzamlı cildi gibi beyazdı cildi. O yaşayan ölü kâbusu idi Kanını donduran insanın. (dize 190-194, s.47)	A B C C B	Her lips were red, her looks were free, Her locks were yellow as gold: Her skin was as white as leprosy, The Night-mare LIFE-IN-DEATH was she, Who thicks man's blood with cold. (dize 190-194, s.14)	A B A A B
Eğildi direkler ve suya gömüldü pruva, Kovalanan biri başırıyla ve soluk soluğa Düşmanın gölgesini ezerek kaçar ya, Ve uzatır ya başını önüne, Gemi hızla yol aldı, kükredi rüzgâr, Kaçtı öyle güney yönüne. (dize 45-50, s.27)	A A A B C B	With sloping masts and dipping prow, As who pursued with yell and blow Still treads the shadow of his foe, And forward bends his head, The ship drove fast, loud roared the blast, And southward aye we fled. (dize 45-50, s.8)	A A A B C B

Biçemsel olarak ise iç uyakların kullanımıyla ortaya çıkan ses tekrarları göz ardı edilmiş olsa da dize sonu ses tekrarları, sözcük ve dize düzeyinde tekrarların çeviride korunduğu görülmektedir. Aşağıdaki tabloda (bkz. Tablo 26) yer alan ilk dörtlükte "ice" sözcüğünün tekrarı "buz" sözcüğünün tekrarıyla verilmiş, sonraki kıtada tekrar eden dizelerin tekrarı çeviride de korunmuştur.

Tablo 33. Yaşlı Denizci'de sözcük ve dize düzeyinde tekrar

Sözcük düzeyinde tekrar	The ice was here, the ice was there, The ice was all around: It cracked and growled, and roared and howled, Like noises in a swound! (dize 59-62, s.12)	Buzdu ilerisi, buzdu berisi, Buzdu dört bir yan: Gök çatladı, güreledi, kükredi, uludu Sesler gibi baygın çıkarılan. (dize 59-62, s.29)
Dize düzeyinde tekrar	And I had done a hellish thing, And it would work 'em woe: For all averred, I had killed the bird That made the breeze to blow. Ah wretch! said they, the bird to slay, That made the breeze to blow! (dize 91-95, s.18)	Yapmıştım cehennemlik bir iş Belaya uğrayacaktım belli Dedi herkes kuşu öldürmüştüm Oydu estiren Güzel yeli Alçaklık dediler o kuşu katletmen Oydu estiren güzel yeli (dize 91-95, s.35-36)

Tuğlu'nun çevirisinde Tablo 27'de örneklendiği gibi söz sanatlarının kullanımına baktığımızda da kişileştirme, benzetme, karşıtlık, kapsamlayış ve abartma söz sanatlarının çeviride korunduğu görülmektedir.

¹⁴ Bu bölümde yer alan çeviriler söz konusu eserin Osman Tuğlu tarafından gerçekleştirilmiş çevirisinden alınmıştır. Bundan sonraki kesitlerde yalnızca dize ve sayfa numarası ile anılacaktır.

Tablo 34. Yaşlı Denizci'de söz sanatları

Kişileştirme	About, about, in reel and rout, The death-fires danced at night; The water, like a witch's oils, Burnt green, and blue and white. (dize 127-130,s.22)	Çevremizde, eğri büğrü Ölük ateşler gece boyu oynadı; Su, bir cadının kazanındaki yağ gibi Yeşil, mavi, beyaz kaynadı. (dize 127-130,s.39)	Kişileştirme çeviride korunmuştur.
Benzetme	The bride hath paced into the hall, Red as a rose is she ; Nodding their heads before her goes The merry minstrelsy.(dize 33-36, s.6)	Gelmişti Gelin salona Kırmızılar içinde bir gül gibi Yürüyordu önünde baş sallayarak Çalgıcı şarkıcı ekibi (dize 33-36, s.25)	Salona giren gelin kırmızı bir güle benzetilmektedir.
Karşıtlık	Water, water, every where, And all the boards did shrink; Water, water, every where, Nor any drop to drink. (dize 116-122, s.10)	Su, su, her taraf, Bordalar susuzluktan kurudu; Su, su, su her taraf, Yok içecek bir damla su. (dize 116-122, s.39)	Okyanusun ortasında bulunmalarına rağmen içecek bir damla suya muhtaç olmaları karşıtlığa bir örnek oluşturur.
Kapsamlayış	The western wave was all a-flame, The day was well nigh done! (dize 171-172, s.26)	Batıda dalgalar ateşler içindeydi. Gün bitmişti neredeyse! (dize 171-172, s.45)	Batı dalgası anlamına gelen "western wave" sözcüğü ile denizin kastedilmesi kapsamlayış örneği oluşturmaktadır
Abartma	O Wedding-Guest! this soul hath been Alone on a wide wide sea: So lonely 'twas, that God himself Scarce seeméd there to be. (dize 597- 600, s.74)	Ah düğün misafiri kalmıştı bu ruh Geniş mi geniş bir denizde yalnız Öyle ıssızdı ki orası vardı sanki Tanrı belli belirsiz (dize 597- 600, s.99)	Denizcinin okyanustaki yalnızlığı Tanrının varlığı bile nadirdi denerek abartılı bir söyleyişe başvurulmuştur.

Tablo 28'de gösterilen özgün metnin dilsel özellikleri arasında yer alan artlamannın yer değiştirilerek aktarıldığı ve devrik cümle yapılarının çeviride korunduğu görülmektedir.

Tablo 35. Yaşlı Denizci'de dilsel özelliklerin aktarımı

Artlama	The Mariner, whose eye is bright, Whose beard with age is hoar, Is gone: and now the Wedding-Guest Turned from the Bridegroom's door. (dize 618-621, s.76)	Denizci parlak gözleriyle Ak sakalları ile gitmişti Döndü düğün misafiri de Damadın kapısından şimdi(dize 618-621, s.76)
Devrik cümle	And some in dreams assuréd were Of the Spirit that plagued us so; Nine fathom deep he had followed us From the land of mist and snow. (dize 131-134, s.24)	Bazıları bizi korkutan ruhu Gördüğünden emindi düşünde; Sis ve kar yurdundan, dipten dokuz kulaç Gelmişti gemimizin peşinde. (dize 131-134, s.24)

Tematik ve içeriksel özellikler bakımından çeviride tematik ağları ortaya koyan kilit sözcükler büyük ölçüde korunmuş olduğu ve özgün metnin tematik özelliklerini yansıttığı görülmektedir. Osman Tuğlu'nun çevirisi bütüncül olarak değerlendirildiğinde özgün metnin biçimsel, biçemsal ve tematik içeriksel yapısını büyük ölçüde ortaya çıkaran bir çeviridir.

4.7.2. Osman Tuğlu'nun ufuk, tavır, duruş ve çeviri projesi

Osman Tuğlu 1960 yılında İstanbul'da doğmuştur. Kabataş Erkek Lisesinden mezun olduktan sonra Cerrahpaşa Tıp Fakültesinde yükseköğrenimini tamamlamıştır. Şiir ve öykü türünde telif eserleri bulunan yazar, şair ve çevirmen 2018 yılından bu yana şiirler çevirmektedir. Çevirileri ağırlıklı olarak İngilizceden gerçekleştiren çevirmenin Almanca ve İspanyolcadan da şiir çevirileri bulunmaktadır.

Tuğlu 2019 yılında edebiyathaber.net sitesinde yayınlanan röportajında okuduğu çevirilerden yola çıkarak şiir çevirisine ilişkin kendi öznel görüşünü geliştirmiştir. Buna göre ideal çeviri özgün metnin anlamını ve/veya biçimini aktarmayı amaçlayan iki çeviri kutbu arasında bir yere olmalıdır. Çevirmenin özgün metnin hem biçim hem de içeriğini yansıtmayı amaçlayan bir çeviri anlayışına sahip olduğu söylenebilir. Yine sözlerinden anlaşıldığı üzere çevirmenin çıkış ve karşılaştırma noktası olarak kaynak metni odağına alması, kaynak odaklı bir çeviri duruşuna işaret etmektedir.

Osman Tuğlu'nun çeviri projesinin amacı çeviri editörü Mine Yazıcı'nın kaleme aldığı çevirinin sunuş bölümünde açıkça ifade edilmektedir. Buna göre çeviri projesinin amacı "kaynak metnin aslına yakın" bir çeviri ortaya koymak ve Coleridge'i ve dönemin şiir anlayışını okura tanıtmaktır. Bu sebeple Osman Tuğlu'nun çevirisi içinde Samuel Taylor Coleridge'in *Kublay Han* ve *Christabel* şiirlerinin de bulunduğu bir seçkide yayınlanmıştır. Çevirmenin çeviri ufuk, tavır, duruş ve projesinin "kaynak metnin aslına yakın" bir çeviri sunmak noktasında keşiştiği görülmektedir.

4.8. Yeniden çevirilerde bir yayıncılık stratejisi olarak yan metinler

Yukarıda ufuk, tavır, duruş ve projelerinden yola çıkarak değerlendirdiğimiz çevirmenlerin amaçlılığının yanı sıra yayınevleri de özellikle saygın yazınsal eserin yeniden çevirileriyle eserin mevcut değerinden faydalanarak ekonomik getiri elde etmeyi amaçlarlar (Venuti, 2013, s. 97). Piyasa içindeki rekabette çevirmenin çeviri yaklaşımı ve stratejileriyle önceki çevirilerden ayrılmak isteyeceği gibi yayınevlerinin de rakip yeniden çevirilerden ayrılma çabası kendisini en çok yanmetinlerde ve yeniden çevirinin sunuluş biçiminde gösterebilir.

Genette'nin özünde özgün edebiyat metinlerine yönelik yanmetin değerlendirmesi çeviribilim çalışmalarında da dikkat çekmiş, Urpo Kovala 1996 yılında *Target* dergisinde yayınlanan makalesinde çeviri metinlerde yanmetinlerin metnin alımlanmasındaki rolü vurgulamıştır. Kovala (1996), halihazırda "alıcısından tarihsel ve kültürel olarak uzak" olan çevirilerde yanmetinlerin temel işlevini eser ve okur arasındaki zamansal ve kültürel mesafeyi azaltmak olarak ifade etmektedir (krş;120, s.140). Bununla birlikte çeviriye eşlik eden hem iç hem dış yanmetinler çevirmenin görünürlüğünü, hedeflenen okur kitlelerini, çevirinin amacını ya da yayıncının çeviri anlayışını yansıtmada önem taşır (Tahir-Gürçağlar, 2009, s.113) Bütüncemizde yer alan eserler bu çerçeveden incelendiğinde, aşağıdaki tabloda da görüleceği gibi (bkz. Tablo 29) yayınevlerinin ilk çeviri ve yeniden çevirilerin sunumunda oldukça benzer stratejiler izlediği görülmektedir.

Tablo 36. Çevirilerdeki Yanmetinsel Öğeler

Eser	Yayınevi	Yanmetinler
<i>İhtiyar denizcinin ezgisi</i> , çev. Alper Çeker,	Altıkkırkbeş Yayınları	Coleridge ve romantizm İngiliz romantizm kronolojisi
<i>Yaşlı gemici</i> , çev. Şavkar Altınal	İletişim Yayınları	Kronoloji (yazarın hayatını konu alan)

		L.G. Salingar (önsöz) George Whalley (sonsöz) Çevirenin Sonsözü Gustave Doré'nin illüstrasyonları
<i>Kadim denizcinin ezgisi, çev. Tuğrul Türkkkan</i>	<i>E Yayınları.</i>	Coleridge'in Kadim Ezgisi Gustave Doré'nin illüstrasyonları
<i>Yaşlı denizci, çev. Oğuz Baykara</i>	<i>Everest Yayınları</i>	Sunarken (çevirmen önsözü) Gustave Doré'nin illüstrasyonları
<i>Yaşlı denizcinin ezgisi, çev. Hande Koçak</i>	İş Bankası Kültür Yayınları	Anthony Burgess önsözü Çevirmenin notu Gustave Doré'nin illüstrasyonları
<i>Yaşlı gemici, Kubilay Han, Christabel, çev. Osman Tuğlu</i>	Kabalıcı Yayınevi	Sunu (Çeviri editörü Mine Yazıcı önsözü) Samuel Taylor Coleridge (Mine yazıcı imzalı yazar biyografisi) "Yaşlı Denizci" üzerine (Mine yazıcı imzalı eser yorumu) Gustave Doré'nin illüstrasyonları

Bütüncemizde yer alan yeniden çevirilerle birlikte sunulan yan metinler değerlendirildiğinde söz konusu yan metinlerin yazar, eser ve eserin yazıldığı dönemin bağlamı konusunda bilgi vermeyi amaçlamaktadır. Bununla birlikte Şavkar Altınel, Oğuz Baykara ve Hande Koçak çevirilerine çevirmen olarak önsöz/sonsöz yazmış, ancak yalnızca Oğuz Baykara okura nasıl bir çeviri okuyacağını bildirmiş, detaylı olamakla birlikte çeviri projesi hakkında fikir vermiştir. Hande Koçak'ın önsözü bir teşekkür yazısı mahiyetinde kalırken, Şavkar Altınel'in sonsözü ise çevirmenin çeviri sürecine kadar eserle ilgili deneyimini aktarmakla sınırlı kalmıştır. Osman Tuğlu'nun çevirisine Mine Yazıcı'nın çeviri editörü olarak yazdığı önsöz ise hedeflenen çeviri projesi ve çeviri yaklaşımını okura bildirmektedir.

Özellikle yeniden çevirilerin sunumunda pek çok yayınevinin yeniden çevirinin amacını ve biçimini okura aktarmaktan çok çeviriye dolaylı bir biçimde değer katan yan metinlere vurgu yapmayı tercih ettiği görülmektedir. Bütüncemizde yer alan örneklerde de Gustave Doré'nin illüstrasyonları böyle bir işlev görmektedir. Alman ressam Gustave Doré'nin, Coleridge'in *Rime of the Ancient Mariner* şiirinin ilk yayınlandığı tarihten 80 yıl sonra, 1877 yılında yayınladığı illüstrasyonlar hem yerli hem yabancı baskılarda sıkça kullanılmaktadır. Bütüncemizde yer alan yedi çeviriden beşinde de söz konusu görseller kullanılmıştır.

5. Değerlendirme ve sonuç

Bütüncemizde yer alan yeniden çevirilerin son on beş yıllık bir zaman dilimi içinde ortaya çıktıkları görülmektedir. Dolayısıyla yeniden çevirilerin, değişen kültürel, yazınsal, ideolojik koşulların ve çeviri normlarının etkisinden ziyade çevirmenin tercih ve seçimlerinden etkilenmiş oldukları öne sürülebilir. Buna bağlı olarak da bütüncemizde yer alan çevirmenlerin yeniden çevirilerinde zaman zaman örtüşen zaman zaman da farklılaşan çeviri tavır ve duruşu içinde oldukları ve çeviri projelerini de bu çerçevede şekillendirdikleri görülmektedir. İlk olarak *The rime of the ancient mariner* şiirinin ilk çevirisini gerçekleştiren Alper Çeker'in çevirisinin dar çeviri ufku ve belirgin olmayan çeviri tavır ve duruşu neticesinde bütünlüklü bir çeviri projesi ortaya koyamadığı bulgulanmıştır. 1996 yılında ortaya çıkan ilk çeviriden sonra 2008 yılında Şavkar Altınel tarafından gerçekleştirilmiş yeniden çeviride her ne kadar

bunun bir yeniden çeviri olduğu açıkça ifade edilmiş olmasa da çevirmenin farklı bir yaklaşımla çevirisini özgün metnin ses unsurlarını öne çıkarmak üzere kurguladığı görülmüştür. Yeniden çevirilerde çevirmenin önceki çeviriden ayrı tutulmak istemesi için bu çeviriden haberdar olup onu okumuş olması bile gerekmez. Kulaktan kulağa dolaşan bir bilgiyle bile olsa bir yerlerde özgün metnin daha önce çevrildiğini bilmesi, yeniden çevirmenin eserinin doğasını değiştirmek istemesi için yeterlidir (Berman, 2009, 68). Altinel söylemlerinde her ne kadar dar bir çeviri ufkuna sahip ve sınırları muğlak bir çeviri duruşu sergilemiş olsa da yetkinliği ve bilgi birikimi düşünüldüğünde bütünlüklü bir çeviri projesi kurgulamanın bilincinde bir çevirmendir. Dolayısıyla da ses unsurunu ön plana çıkaran çevirisi önceki çevirideki eksikliklerin tamamlanmasına yönelik bir çeviri tasarlandığına işaret edebilir. Şavkar Altinel'in yeniden çevirisi bu yönüyle alan yazındaki yeniden çevirilerin tamamlayıcı yönüne dikkat çeken yeniden çeviri hipotezini destekler nitelikte olsa da sonraki yeniden çevirilerin ortaya çıkış nedenini açıklamakta yeterli değildir.

Söz konusu şiirin ikinci yeniden çevirisini gerçekleştiren Tuğrul Türkkan'ın çevirisi çevirmenin ufuk, tavır, duruş ve projesi ekseninde değerlendirildiğinde çevirmenin dar çeviri ufkuna ve sözcüğü sözcüğüne çeviriye dayanan çeviri duruşuna bağlı olarak çevirisini bir proje çerçevesinde gerçekleştirmediği görülmektedir. Tuğrul Türkkan çevirisinin yan metinleri de projeye ilgili bir veri sağlamamakta yalnızca özgün metin üzerine odaklanmaktadır. Çeviri ilk yeniden çevirinin yayınlandığı 2008 yılından bir yıl sonra 2009'da ortaya çıkmıştır. Bu durum yeniden çeviri sebeplerinden biri olan, özellikle saygın olarak görülen yazınsal yapıtların yayınevi repertuarına dahil edilme isteğini akla getirmektedir. Öyle ki çeviri görsel öğelerle zenginleştirilmiş, albenili ve ciltli bir baskıyla sunulmuştur. Tuğrul Türkkan'ın yeniden çevirisinin ardından gelen sonraki yeniden çeviri 2017 yılında Oğuz Baykara'nın çevirisidir. Baykara önceki çevirilere karşı oldukça farklı bir tavır ve duruş içinde olan bir çevirmendir. Baykara söylemlerinde erek okur için tanıdık gelen bir biçim ve söyleyiş tercihinde bulunarak önceki çevirilerden belirgin biçimde farklılık göstermekte ve çevirisine yazdığı önsözde projesini tanıtmaktadır. Baykara'nın çevirisi özgün metne getirdiği alternatif yorumla önceki çevirilerden ayrılmaktadır.

Coleridge'in şiirinin bir sonraki yeniden çevirisi Hande Koçak tarafından 2018 yılında gerçekleştirilmiştir. Çevirinin tanıtımında yer alan "yepyeni çeviri" tanımını haricinde çevirinin biçimine ilişkin başka bir bilgi yer almamaktadır. Çevirmenin duruşunun da belirgin olmayışıyla çeviri projesi de tanımlanmamış ve belirsiz bir görüntü sergilemektedir. Çeviri herhangi bir yönüyle önceki çevirilerden ayrılmamaktadır. Burada yine yayınevinin saygın olarak kabul edilen bir eseri kataloğuna dahil etme güdüsü ön planda gibi görünmektedir. Aynı amaç Hande Koçak'ın çevirisini takip eden 2019 yılında yayınlanmış İrem Nur Polat'ın çevirisinde de ortaya çıkmaktadır. Ne var ki İrem Nur Polat'ın çevirisinde proje yokluğu çok daha belirgin bir biçimde göze çarpmaktadır. *The Rime of the Ancient Mariner*'ın son çevirisi ise 2020 yılında Osman Tuğlu tarafından gerçekleştirilmiş çeviridir. Osman Tuğlu'nun çeviri projesi önceki çevirilerden özgün metni Samuel Taylor Coleridge'in tanınan iki şiiriyle birlikte bir seçki olarak sunarak ayrılmayı amaçladığı görülmektedir. Bunun yanı sıra çeviride proje açıkça belirlenmiş, Mine Yazıcı tarafından sunuş yazısında ifade edildiği gibi Coleridge ve Romantik dönem şiirini daha kapsayıcı bir perspektifle yanmetinlerle de desteklenerek "kaynak metne yakın" iddiasıyla okura ulaştırmak amaçlanmıştır. Bununla birlikte çevirinin belli bir okur kitlesi gözetilerek hazırlandığı vurgulanmıştır.

Bununla birlikte yayınevlerinin birbirinden ayrılmak adına yanmetinleri ön plana çıkardıkları görülmektedir. Bütüncemizde yer alan çevirilerde de özgün metnin yazarına, eserin yazıldığı döneme ve yapıtın kendisine ilişkin yazılar hem ilk çeviride hem de yeniden çeviride kendilerine yer bulmaktadır. Çevirilerin ön ve arka kapaklarında da bu yanmetinler anılarak bir satış stratejisi oluşturulduğu

gözlenmektedir. Bunun yanı sıra söz konusu eserin şiir olmasına bağlı olarak bu tür yanmetinlerin kitapların hacmini arttırmak üzere kullanılmış olduğu da öne sürülebilir.

Sonuç olarak bütüncemizde yer alan çevriler yeniden çeviri olgusu çerçevesinde değerlendirildiğinde yeniden çeviriler arasındaki diyalektiğin yalnızca 1990'larda öne sürülen ilk çevirilerdeki eksikliklerin tamamlanmasına ve yeniden çevirilerin ilk çevirilere göre kaynağa daha yakın olmasına işaret eden yeniden çeviri hipoteziyle açıklanamayacağını doğrular niteliktedir. Bununla birlikte daha önce de ifade edildiği gibi, büyük çoğunluğu son on yılda ortaya çıkmaları bakımından aynı kültürel, yazınsal, ideolojik koşulların ve çeviri normlarının etkisine maruz kalmış çevirilerdir. Bu sebeple merceğin yeniden çevirilerin arkasındaki özne olarak çevirmene doğrultulmasının önemi ortaya çıkmaktadır. Yeniden çeviriler arasındaki ilişkiye çevirmenin seçimleri dolayısıyla ufuk, tavır duruş ve çeviri projesi çerçevesinde yaklaşmak bu karmaşık ilişki ağına farklı bir bakış getirmektedir. Buna göre bütüncemizde yer alan çevirilerde belli bir çeviri ufuk, tavır ve duruşuna sahip çevirmenlerin ortaya koydukları projelerde önceki çevirilerden özgün metnin belli özelliklerine odaklanarak ayrılmaya çalıştıkları söylenebilir. şavkar Altınel'in çevirisi her ne kadar buna istisna oluştursa da belli bir tavır ve duruş içinde olmayan çevirmenler belirgin bir projeye sahip olmadıkları gibi önceki çevirilere karşı bir duruş sergilemedikleri öne sürülebilir. Bu tür çevirilerin saygın görülen bir eserin değeri üzerinden kazanç elde etmeyi amaçlayan yayıncılık sektörünün dinamikleri çerçevesinde ortaya çıktıkları iddia edilebilir. Bununla birlikte bütüncemizde yer alan yeniden çeviriler özelinde bu dinamikler çerçevesinde ortaya çıkan yeniden çevirilerin ortaya koydukları yenilik iddiasının özde olmaktan çok sözde kaldığı öne sürülebilir.

Son olarak, çalışmamızın ulaştığı bulgularla yeniden çeviriler arasındaki diyalektiğe çevirmen odaklı bir bakış açısı getirmesi bakımından çeviribilime katkı sağladığı ileri sürülebilir. Yeniden çeviriler arasındaki ilişkilerin çevirmen odağından yaklaşılarak incelenmesinin yeniden çeviri bağlamındaki karmaşık ilişkilerin çözümlenmesine katkı sağlayacağı düşünölmektedir.

Kaynakça

- Altınel, ř. (1995). *Kuzeyde bir adadan: Ortaçağdan yirminciyüzyıla elli İngiliz şairinden elli şiir*, Oğlak yayınları, İstanbul.
- Altınel, ř. (2017). Sessizliğin sesi, *Heptameron: KU KU KU ya da şehir Düşerken Meleklerin Cinsiyeti Üzre Tartışmaya Dair*, Haz. Enis Batur, Kırmızıkeci Yayınevi, İstanbul.
- Altınel, ř. (2021). Çevirenin Sonsözü, *Yaşlı gemici*, çev. şavkar Altınel, İletişim Yayınları, s.229-235.
- Berman, A. (2009). *Toward a translation criticism: John Donne*, (trans.Francoise Massandier-Kenny), Kent State University Press, Kent Ohio.
- Brownlie, S. (2006). Narrative Theory and Retranslation Theory. *Across Languages and Cultures*, 7(2), 145–170. doi:10.1556/acr.7.2006.2.1.
- Coleridge, S.T. (1970). *The Rime of the Ancient Mariner*, Dover Publications.New York.
- Coleridge, S.T. (1996). *İhtiyar denizcinin ezgisi*, çev. Alper Çeker, Altıkırkbeş Yayınları.
- Coleridge, S.T. (2009). *Kadim denizcinin ezgisi*, çev. Tuğrul Türkkkan, E Yayınları.
- Coleridge, S.T. (2017). *Yaşlı denizci*, çev. Oğuz Baykara, Everest Yayınları.
- Coleridge, S.T. (2018). *Yaşlı denizcinin ezgisi*, çev. Hande Koçak, İş Bankası Kültür Yayınları.
- Coleridge, S.T. (2019). *İhtiyar gemici*, çev. İrem Nur Polat, Gece Kitaplığı.
- Coleridge, S.T. (2020). *Yaşlı gemici, Kubilay Han, Christabel*, çev. Osman Tuğlu, Kabalıcı Yayınevi.
- Coleridge, S.T. (2021). *Yaşlı gemici*, çev. şavkar Altınel, İletişim Yayınları.

- Desmidt, I. (2009). (Re)translation Revisited. *Meta: Journal Des Traducteurs*, 54(4), 669. doi:10.7202/038898ar.
- Koskinen, K. and Paloposki, O. (2003). Retranslations in the age of digital reproduction. *Cadernos de Tradução* 11 (1): 19–38.
- Koskinen, K., & Paloposki, O. (2010). Retranslation. *Handbook of Translation Studies*, Volume 1, edited by Yves Gambier and Luc van Doorslaer, Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins, pp. 294–298.
- Koskinen, K., & Paloposki, O. (2019). New Directions for retranslations research: Lessons Learned from the archaeology of retranslations in the Finnish literary system. *Cadernos de Tradução*, 39(1), 23–44. doi:10.5007/2175-7968.2019v39n1p23.
- Kovala, U. (1996). Translations, Paratextual Mediation and Ideological Closure. *Target* 8(1). Amsterdam: John Benjamins. 119-147.
- Özyazıcı, K. (Yayına hazırlayan ve sunan). (2020). Oğuz Baykara, Çeviri Notları, 32. Bölüm, [Podcast], TRT1 Radyo, <https://www.trtdinle.com/show/ceviri-notlari>.
- Poucke, P. V., & Gallego, G. S. (2019). Retranslation in Context. *Cadernos de Tradução*, 39(1), 10–22. doi:10.5007/2175-7968.2019v39n1p10.
- Pym, A. (2014). *Method in translation history*, Routledge Publishing, New York, USA, 82-85.
- Stillinger, J.& Lynch, D.S. (2006), Romantic Period. *The Norton Anthology of English Literature*, edited by Greenblat et al, W.W. Norton & Company, New York, London, 1-978.
- Tahir Gürçağlar, Ş. (2009) Retranslation. *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. Second edition, edited by Mona Baker and Gabriela Saldanha, London/ New York: Routledge, 233-236.
- Tahir Gürçağlar, Ş. (2020) Retranslation. *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. Fourth edition, edited by Mona Baker and Gabriela Saldanha, London/ New York: Routledge, 484-489.
- Venuti, L. (2011). Poetry and translation, Introduction. *Translation Studies*, 4(2), 127–132. doi:10.1080/14781700.2011.560014.
- Venuti, L. (2013). Retranslations: the creation of value, In *Translation Changes Everything*. Ed. Lawrence Venuti, Routledge, New York.
- Wordsworth, W. & Coleridge, S.T. (1920). *Lyrical Ballads*, Duckworth and Co, London.